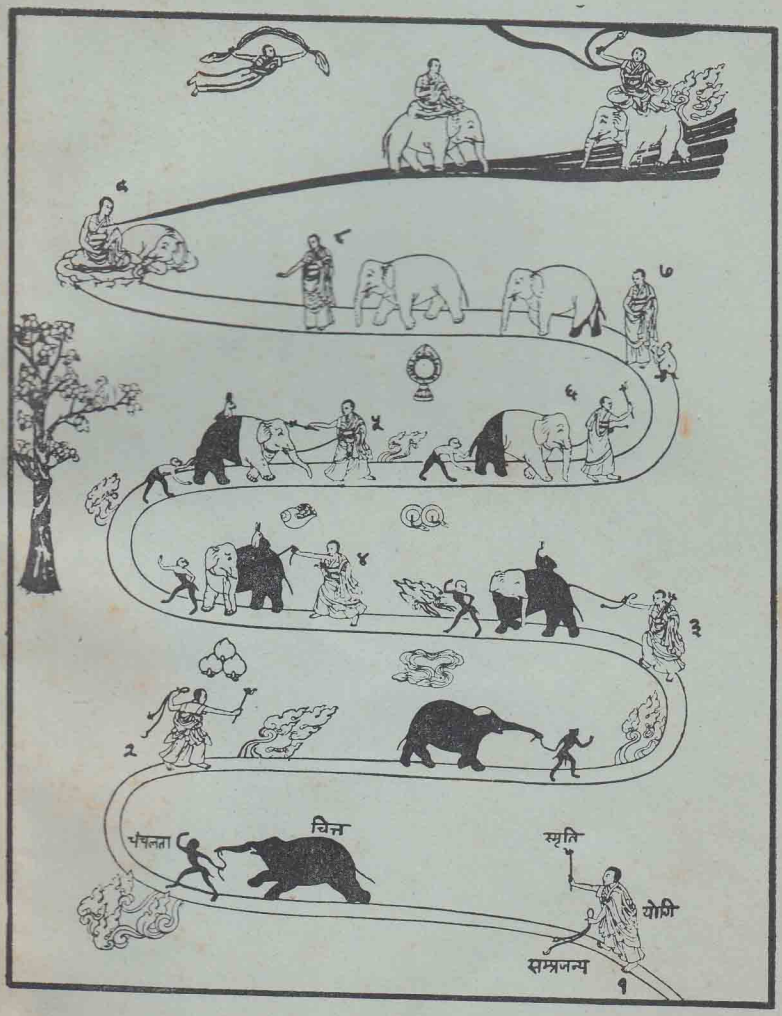
अधिसमाधि शिक्षा

मूल लेखक
पुज्य श्री पतला लामाजु

अधिसमाधि शिक्षा

मूल लेखक
पुज्य श्री पतला लामाजु
(वागिन्द्र सुमतिशासनधर समुन्द्र)

हिन्दि भाषां हिउह्म
भिक्षु थुबतनछोगडुब

नेपाल भाषां मूंह्म
प्रत्येकमान तुलाधर

पिकाक : प्रत्येकमान

ह्लापां १००० (दोछि)

ने. सं. ११०४ बि. सं. २०४१

ब्यावक वाँ पिकाकया

थाकू : हिसि प्रेस, सेतोदरबार, जमल, ये ँ ।

मनतव्य

थ्व अधिसमाधि शिक्षा धैगु सफु महायानी कथं ध्यान लाभ यायेगु विधि खः। थ्व सफु श्री पूज्य पटला लामाजूं सूक्ष्मातिसूक्ष्मगु ध्यानया विषय यात कया च्वया बिज्यागु जुल। सफु हिन्दी भाषां च्वयातगुयात नेपाल भाषास हियेका अनुवाद याना दिह्म श्री साहु प्रत्येकमानजु खः। अनयागु अनुवाद यायेगु शैली अतिकं बांला जु तथा शुद्धनं जु। ध्यान यायेगु इच्छा दुपिं व्यक्ति पिनिगु निन्ति थ्व सफु उपकार हे जुइ।

उलिजक मखु 'बोनेगु, चायेकेगु ओ छ्येलेगु' धैगु अनं न्यना तया दिगु बाखं तथा अन यागु विचारया पुच नं लिउने तंसा तना दिगुलिला "सुन माथि सुगन्ध" धैगु, उखान चरितार्थ जुगु दु। थ्व खँ पाठक स्वयं नं विचा याना दि फुगु हे खः।

थ्व पुण्य कर्म तथा धर्म दान याना दिह्म श्री साहु प्रत्येकमानजु यात जिं दुनुगलं निसें प्रशंसा याना।

२०४१ वैषाख ५ गते

दिव्यवज्र

महाबौद्ध

थवगु खँ

सँदेशया परमपुज्य धर्मगुरु श्री पतला लामाजुं संय भाषां चोया बिज्यागु सफु भिक्षु थुवतनछोगडुवं हिन्दि भाषां हिला बिज्यागु "बौद्ध सिद्धान्त सार" सफुलिस चोंगु १२ गु अध्याय मध्ये 'अधिसमाधि शिक्षा' छगु अध्याय नेपाल भाषं हिइका। अथेला थन नेवा भाषं २।४ गु भावना पाखे यागु सफु पिदने धुंकल। उकि नापं थो सफुलिं नं भावनास चोनादिपिंत त्येवा बिइला धयागु मन सायनं भाषा हियेकागु खव। थो सफु भाषा हिलेत पुज्य श्री पतला लामाजु (दलाइ लामा) याके वचन काय मफुत, वस्पोलं जित अवश्य क्षमा याना बिज्याइ धयागु दुनुगलं बिश्वास कया चोना।

भाषा हिलागु शब्दया अर्थकथं हे जक हिलागु ख, उकि मछि थाय छथाय निथाय छगु निगु शब्द उखे थुखे जुइ फु, जि संस्कृत, पालि छुं हे सगु मखु। हिन्दि भचा भचा सगु भरं भाषा हिलागु, उकिसनं शमथ-विपश्यना धयागु पतक्क हे स्युगु मखु, अथे छुं हे मथु मस्यु म्हे सिनं भाषा हिलागुलिं योकों द्वोंगु दयफु, उकियात क्षमा याना, सचे याना अतिबिया दि धयागु मनं मलसा कया चोना।

थो 'अधिसमाधि शिक्षा' सँदेस या थवगु कथं यागु भावना कंथ ख। थुगु विषयस भिसं न्येनेगु इच्छा याना, माला स्वोतधासा कनिर्पिनं थन बिज्याना चोंगु दयफु।

थुकि, 'ब्वनेगु, चायकेगु ओ छ्यलेगु, धयागु छगु भावना या तंसा तया चोना, भावना चोना दिर्पित त्यवा दइला धका ल्युने बनागु दु। उकि चोंगु भाषा हिलागु ओ न्येनाखं लुमंका चोयागु, उकि (लुमंकागुलि) छगु निगु ह्वोनेफु।

थो भाषा हिलागु पुज्य दिव्यबज्र गुरुजु ओ पुष्परत्न "सागर" दाइ पिंत क्येना वेकपिसं नं लसताया भाषा व्याकरण स्वको प्येको तक्क मिले मजु थास थवगु ज्या तोता नं सचे याना बिज्यागु, दिगु यात वेक पिंत महादया छेछाया।

थो सफुलि शब्दत य, ल, व, ओ स थाय थासय शब्द नापं छ्यले माल। उकि याना सफु यागु भाषा पुलांगु भाय थें चोन तर व आखल शब्दस मछ्यले बले शब्द यागु अर्थ पुमवं थें चोना वया व आख छ्यले मागु ख। थुकिया बिषय बोना दिपिसं खव मखु अनुभव याना दि धयागु मनं तुना। हानं थुकि अंग्रेजि शब्द and या अर्थस वगु यात "ओ" आख छ्यला चोना उकिनं बोना दिर्पित ह्लापां भचा अलमल जुइफु।

थाकुथि मापि दयकेत लोचन, उष्णिष पिसं नं मापि ल्हेया निको स्वको दोहरे याना ग्वाहालि याना बिल, बरु जि हे प्यानुया सफु पिदनेगु लिप्युगु ख।

हिसि प्रेसया थुवा पुष्प बहादुर ओ प्रेसे ज्या याना दि पिसं

निकों स्वकों तक्क भ्कों भ्कों शब्द हिले मासानं दिक्क मचासे हिला बांलाक छापे याना बिया दिगुलि थो सफु याकनं पिदने फत । वेकपिंत नं धन्यवाद ।

थो सफुलि भावनास चोना दिपिंत छुं भचासां त्यवा दया वन धालसा जिगु कुतल पु वंगु जि भालपे । थुकियागु पुण्यें सकल सत्वपिंत ओ दिवंगत जगतशोभायात नं पुण्य संस्कार लिस्यें बोधिज्ञान लायमा नापं जिमित नं पुण्यया पुसा(हेतु) प्राप्त जुया सत् गुरुपिनिगु रश्मि खयमा थका आशिका याना ।

तंलाछि यें

प्रत्येकमान तुलाधर

ने.सं. ११०४ चउलागा १० बुधबार

अनित्यगु संसारे उत्पत्ति जुइगु (थनया) धर्म ।
(उकि) उत्पत्ति जुइगुया पुसा (हेतु) मदेकेगु हे सुख ॥

जन्म : ने. सं. १०५३ कछला थ्व ६
मृत्यु : ने. सं. ११०१ चउला गा १०

अधिसमाधि शिक्षा

स्वंगू अधिशिक्षा मध्ये ह्लापां शीलशिक्षा निरूपण याये धुंकाः आ मेवगु समाधि – शिक्षायागु निरूपण याये। छाय धालसा शीलवान पुद्गलपिनिगु चित्त जक समाधि यात लोव। समाधि (धयागु) चित्तया एकाग्रता खव। चित्त (धयागु) तवचोतं चञ्चल जू। व छुं छगु आलम्बनस ताउत थातं च्वने मफु। अभ्यास यायां वयात थातं तयेमाव। गबले चित्त छुं छगु भिगु (कुशल) आलम्बनस चित्त विक्षेपयात त्याग याना एकाग्र जुइ, अले चित्तयागु उगु एकाग्रतायात हे समाधि धाइ।

ध्यानयागु अवस्था निगू दु – सामन्तक ओ मौल। सामन्तक धयागु ध्यानयागु उगु अवस्था खव, गवले वं थवं ववेयागु भूमियागु क्लेश(त) प्रहाण याइ। क्लेश(त) प्रहीण जुया वनेवं गुबले फुक्कं ध्यानाङ्ग (ध्यानयागु अङ्ग) प्रादुर्भूत (खनेदया वई) जुइ अले व ध्यानयागु 'मौल' अवस्था जुई। मौल प्राप्त जुइगु हे ध्यान पूर्वंगु खव।

समाधि निथि दु :– लौकिक ओ अलौकिक । लौकिक नं निथि दु रूपी (रूप दुगु – रूपावचर) ओ अरूपी (रूप मदुगु– अरूपावचर), भूमि नं स्वंगु दु– काम भूमि, रूप भूमि ओ अरूप भूमि । रूपभूमिस दइगु चित्तयात रूपावचर ओ अरूपभूमिस दइगु चित्तयात अरूपावचर धाइ ।

रूपी ध्यान ४ गू दु– प्रथम ध्यान, द्वितीय ध्यान, तृतीय ध्यान ओ चतुर्थ ध्यान ।

अरूपी ध्यान नं ४ गू दु – आकाशानन्त्यायतन, विज्ञानानन्त्यायतन, आकिञ्चन्यायतन ओ नैवसंज्ञानासंज्ञायतन ।

समाधिया सम्यक अभ्यासं रूपी ओ अरूपी ध्यान यागु मौल प्राप्त जुइ । अले लिपा ध्यान परिपूर्ण जुयेवं ध्यान पारमिता पूवँनिइ ।

ह्लापा धाये धुंगु दु समाधिस्वभावतः निथी दु - लौकिक ओ अलौकिक । लौकिक समाधि व खव गुकिया लागा लोकया च्वस जुइ मखु । अर्थात गुकियागु आलम्बन अथवा फल सांसारिक हे जक जुइ । संसार (लोक) धायेगु हे काम धातु, रूप धातु ओ अरूप धातु पाखे खव । अलौकिक समाधि लोकोत्तर समाधि खव । थ्व मोक्ष पाखे न्ह्यलुइगु खव । थुकिया आलम्बन निःस्वभावता अथवा नैरात्म्य (अनात्म) जुइ ।

थ्व निगु लौकिक ओ अलौकिक समाधि पूर्वकेत दकले ह्लापां थवके शमथ अनंलि विपश्यना लुइकेमाव । लिपा शमथ ओ विपश्यना थी थी भावना मयास्ये निगुलिं नापं भावना यायेगु

पति 'शमथ विपश्यना युगल' समाधि लुइकेमाव । चित्तयागु चञ्चलता अथवा चित्तयागु क्लेश (तेत) सनेमफेका थातं तइगु (शमन याइगु) समाधि 'शमथ' खव । धर्म (त) अनित्य, नैरात्म्य आदि स्वभाव सिउगु प्रज्ञा 'विपश्यना' खव । ह्लापा शमथ अले विपश्यना थी थी (पृथक पृथक) भावना यायेमाव । थ्व निगुलिं पूवन धायेव निगुलिं नापं भावना यायेगु समाधि लुया वइ ।

ह्लापा धयागु दु थवगु चित्त सन्ततिस (चित्तस झोलाक लुया वइगु) दकले ह्लापां शमथ लुइकेमाव वयां लिपा विपश्यना लुइकेमाव । थुकियागु कारण थ्व कि श्रावक, प्रत्येक बुद्ध ओ बोधिसत्व थ्व स्वँगु यानस गुलितक गुण कना तवगु खव व फुक्क मूलशमथ ओ मूलविपश्यना भावनाया फल खव । अथवा उपचार समथ हानं उपचार विपश्यना भावनाया फल खव । उपचार भावना व खव गुगु मूल भावनाया सत्तिक थ्यना च्वंगु जुइ । उपचार भावनाया अवस्थास चित्तया नापं वितर्क ओ विचार नं (सम्प्रयुक्त) नापं जुया च्वनिइ उकिं थ्व यात सवितर्क सविचार भावना नं धाः । गुवले शमथ पूवनिइ अवले नं सविचार भावना जुइ फु । अथे जुलसां उगु बखते चित्त विक्षिप्त जुइ धका ग्याये म्वाल बरु चित्त थवगु आलम्बनस हे क्वातुक लानावं च्वनिइ । थ्व स्थिति तवचोकं महत्वपूर्ण जुउ । थुगु अवस्थास यानागु कुशल अथवा पुण्य कर्म तवचोकं बल्लाः ओ महाफल बिइफुगु जुउ ।

शमथ भावनाया छुं विघ्नत दु, गुगुलिं कि चित्तस विक्षेप

वयेका बिइ अले शमथयात पूवंकिइ मखु। शमथया अभिलाषिपं पुद्गलतयसं थुपिं विघ्नत चिइकेगु कुतल यायेगु ओ थ्व विघ्न-याइपिं धर्म(तय) विरोधि ८ गु प्रतिपक्ष धर्म अभ्यास यायेमाव। गुगुलिं थ्व विघ्न याइपिं धर्म(त) मदयेके फइ। शमथ भावनास विघ्न याइगु धर्म ५ गू दु।

१. कौसीद्य– थो छगु कथंया चित्तयागु अलसि खव। थुकिं समाधि भावना यायेगुलि उत्साह मवयेकेगु याइ। थुकिं याना चित्त समाधिस मन मदया (ह्माःला वँनिइ) वनिइ अथवा उत्साह मदया वनिइ। थ्व कुशल कुतलया विरोधि (पंगल) धर्म खव।

२. मुषितस्मृतिता – समाधि पूवंकेत समाधियागु आलम्बन न्ह्यावलें लुमना मच्वंसेमगाव। थ्व धर्मं आलम्बनयात लोमंका बिइ। थुकियाना चित्तं आलम्बन लुकुबिना तनाः वँनिइ। थ्व सम्यक स्मृतिया विरोधि (पंगल) धर्म खव।

३. निमग्नता ओ औद्धत्य– निमग्नताया अर्थ आलम्बनस चित्त लुकु बिना च्वँनेगु खव। थ्व छगु कथंया तक्यंगु खव, गुगुकि न्ह्याज्यायेगुया विरोधि (पंगल) धर्म खव। समाधिया निंति आलम्बन न्ह्यावलें लुमना मच्वँसे मगाः नापं (लुमना) च्वँ थें चित्त उकिइ लुकु नं मबिइमाव बरू चित्तस छगू कथं न्ह्यावलें चायेका च्वँनेमाव गुगुलिं कि आलम्बनयागु

गुणदोषयात विचार याये फइ अले नापं समाधियागु लंपुस न्ह्या वने फइ। औद्धत्य धयागु चित्तयागु चञ्चलता खव। थुकि यागु कारणं चित्त छगू आलम्बनस थातं च्वँने फइ मखु। थ्व चायेका च्वँनेगुया पंगल धर्म खव।

४. संस्कारासेवन – चित्त निमग्नता ग्रो औद्धत्यया बसे लात धकाः नं सिउ हानं थ्वनं सिउ कि थ्व दोष (त) मदयेकेगु प्रतिपक्ष भूत धर्म सेवन (छ्ले) यायेमाल धका सिउसां प्रतिपक्ष भूत संस्कार धर्म सेवन मयायेगु – थ्व संस्कारा-सेवनया अर्थ खव। थ्व छगु कथंया प्रमाद (थकंन भाव) खव।

५. संस्कार सेवन– निमग्नता ग्रो औद्धत्य धयागु दोषत मदुसां नं आलम्बनयागु मर्म मथूउगुलिं अज्ञानवश थुकियागु प्रति-पक्षभूत संस्कार धर्मयात हे छ्यलावं च्वंनेगु, थुकिया अर्थ खव।

समाधिया पंगलत थ्व ५ गू दोषत मदयेका मछोयेकं समाधि पूंवनिगु असम्भव। थुमित मदयेकेत थुमिगु विरोधी धर्मत छ्यले हे माव। थुमिगु प्रतिपक्षभूत संस्कार धर्म ८ गू दु।

थ्व ८ गु संस्कार धर्म मध्ये ४ गू धर्म, च्वस धयागु ५ दोषत मध्ये ह्लापांगु कौसीद्य धयागु दोषया प्रतिपक्ष खव। ल्यंगु ४ गू संस्कार धर्म अवशिष्ट (ल्यंदनिगु) ४ गू दोषया प्रतिपक्ष

खव। गथे कि श्रद्धा, छन्द, वीर्य ओ प्रश्रब्धि थ्व ४ गू संस्कार धर्म ह्लापांगु कौसीद्य धयागु दोषया प्रतिपक्ष खव। स्मृति, मुषितस्मृतिता धयागु निगूगु दोषया प्रतिपक्ष खव। सम्प्रजन्य, निमग्नता (लुकुवियां च्वनेगु) ओ औद्धत्य धयागु स्वंगूगु दोषया प्रतिपक्ष खव। संस्कार चिन्तन प्यंगूगु दोषया प्रतिपक्ष खव हानं अधिवासन (उपेक्षा) न्यागूगु दोषया प्रतिपक्ष खव।

थुगु कथं थ्व ८ गू संस्कारत अभ्यास यायां शमथ भावना यायेमाव।

ध्यान प्राप्त याना कायेगु उलि अवपुगु ज्या मखु। थुकिया निंति मनुखं अने अनेगु अभ्यास यायेमालिइ। ध्यान याये न्ह्याव चित्त अने अनेगु अवस्थां न्ह्यानां च्वनिइ। बौद्ध पण्डितपिसं थ्व चित्तयागु अवस्थायात तवचोकं दुग्येक ब्याख्या याना तवगु दु। इमिगु विचार कथं समाधिया न्ह्याव चित्तया मुख्य गुंगू (६) अवस्था जुइ। थुगु अवस्थास नं ह्लापा धयागु न्यागु दोषं बाधा बियावं च्वँनिइ। अले उकियात चियेकेत पुद्गलं उकियागु विरोधि च्वस धयागु थें ८ गू संस्कार धर्मयात अभ्यास यानावं च्वँनिइ। थ्व ज्याय (प्रक्रिया) चित्तस अने अनेगु बल व मनस्कार लुयावइ। अले फल कथं लिपा किचल मदुगु समाधि प्राप्ति जुइ। बल धर्म व खव गुगुकि थवथमंतुं कम्पजुइ मखु (सनिइ मखु)। चित्तयात नं कम्प जुइके बिइ (संके बिइ) मखु, बरु विरोधी अकुशल धर्मत मदयेका छ्वइ। मनस्कार चित्तया आभोग खव अथवा आलम्बनस चित्तया अवधारण (आवर्जन) खव। (समाधिस

च्वनेगु) प्रारम्भ यासें निसें समाधि तक्क चित्तया ६ गू अवस्था जुइ। थ्व अवस्थास थ्व बल एवं मनस्कार आदि धर्मया छु ज्या जुइ हानं समाधि गुगुकथं लुया वइ, थ्व व्याक्क ज्याया जिं संक्षेपं वर्णन न्ह्यवने तया च्वंना। थ्वयां न्ह्यव जि चित्तया गुंगू (६) अवस्था ६ खुगु बल ओ ४ प्येंगु मनस्कारयागु नाम न्ह्यथने मावगु आवश्यक ताया अनंलि समाधि लुइकेगु कंथ कथह थें कने।

चित्तया गुंगू (६) अवस्था★

१. चित्तस्थापन— थुगु ह्लापांथागु व अवस्था खव गुगुलि चित्तयात मेवगु पिनेयागु आलम्बनस विक्षिप्त मजुइकुसे थवगु समाधियागु आलम्बनस जक हे चिना तवगु जुइ।

२. चित्तप्रवाहसंस्थापन— थ्व व अवस्था खव गुगुलिइ आलम्बनयात उथेतु लुमंकेव चित्त धार छुं मचा आलम्बनस थातं च्वने फइ।

३. चित्तप्रतिहरण— यदि चित्त छुं कारणं विक्षिप्त जुलसा व विक्षिप्त (ल्वाक बुक) जुवगु सिइका थुगु अवस्थास चित्तयात हानं थवगु आलम्बनस तयगु।

४. चित्तोपस्थापन— थुगु अवस्थास चित्तयात चक्कंके मबिसे – विस्तृत मजुइकेगु – आलम्बनस हे जक सिमित याना तयेगु।

★ गुंगू चित्तया किपा विस्तृत रूपं देवले स्वया दिसं।

५. चित्तदमन— थुगु अवस्थास विकल्प व क्लेश यागु मंमिगु लिचोथ (दुष्परिणाम) व समाधियागु गुण ह्मसियेका चित्तयात क्लेश व विकल्प पाखें बचे यानाः समाधिस तयगु ।

६. चित्तशमन— यदि समाधिस (मन) ह्मायापुया वलसा थुगु अवस्थास चित्तयात शान्तयाना छोयेगु ।

७. चित्तव्युपशमन— थुगु अवस्थास चित्तस लुया वगु सुक्ष्म (तवचोतं चिकिधंगु) क्लेश नं मदयेका छ्वइ ।

८. चित्तैकोतिकरण— थुगु अवस्थास पंगल (तस्यें) बाधा मविउगुलि समाधि, (समाधि यागु) धार (लख न्ह्यावथें) यागु रूपं न्ह्याना च्वँनिइ ।

९. समाधान— थुगु तहस (अवस्थास) थ्यनेव समाधिस च्वनेत छुं कुतल (याना च्वँने) मालो मखु । चित्त स्वभावत थातं हे च्वनिइ (समाहित हे जुया च्वनिइ) ।

खुगू (६) बल

१. श्रुतिबल— चित्तयात आलम्बनस तयेगु कंथ (विधि) गुरुयाके अति न्यंनेगु अथवा शास्त्र स्वयेगु "श्रुतिबल" खव ।

२. आशयबल— आलम्बनस च्वँगु चित्त धारयात भावनाया पाखें उथेतु चिंतन —लुमंकेगु — यायगु "आशयबल" खव ।

३. स्मृतिबल— थुकिया पाखें आलम्बनयात लुमंकातइ । गुकि चित्त मेवगु आलम्बनस विक्षिप्त जुवसां तबि उकियात हानं थवगु मुल आलम्बनस तइ ।

४. सम्प्रजन्यबल— थ्व छगु कथंयागु चायका च्वँनेगु खव। थुकिं क्लेशयागु कुफलयात ह्मसिउ। अले समाधियागु भिंगु फलयात नं ह्मसिउ। उकिं चित्तयात समाधिस लठ्ठ याना तइ (न्ह्यायपुका तइ।)

५. वीर्यबल— थ्व छगु कथंया भिंगु उत्साह खव। थुकिं याना चित्त क्लेशं कम्पित जुय फइ मखु।

६. परिचयबल— थुकिया पाखें समाधियात चित्तं ह्मसियावई उकियाना स्मृति ओ सम्प्रजन्यं कुतल मयासां चित्त समाधिस प्येपुना च्वँनिइ।

प्यंगु (४) मनस्कार

१. मनोनिवेश प्रवर्तक मनस्कार— थुकिं चित्त आलम्बनस मनोयोग पुर्वक (मन बलाक) निविष्ट याका तइ।

२. विच्छिन्न प्रवर्तक मनस्कार— अथेला चित्त समाधिस ताउत थातं चोना च्वंसानं निमग्नता ओ औद्धत्यं बाधा विउगुलिं (समाधि) बिचे बिचे त्व फिना वं। थ्व मनस्कारं वयात हानं समाधि पाखे न्ह्यलुइकिइ।

३. अविच्छिन्न प्रवर्तक मनस्कार—थुकिं चित्त छुं बाधा मदयेक त्वमफीक समाधिस ताउत लाना च्वँनिइ।

४. अयत्न प्रवर्तक मनस्कार— गवले समाधियागु दक्को विघ्न फुँना वँनिइ अले थ्व मनस्कारं कुतल याये म्ववक चित्त यात समाधिस लाकावं च्वँनिइ।

समाधि लुइकेगु कंथ– चित्तया गुगु अवस्थाय् गुगु विघ्न (पंगल) लुया वइ गुगु बल व मनस्कारं पंगल मदयेकेमाव अले चित्त कथहथें न्ह्यावँना गुगुकथं समाधि तक थ्यँनिइ गुगु कथं ह्लापा धयागु दोष बल आदि धर्मत फुक्कं मुना माना थन समाधि लुइकेगु कंथ क्वयेँना च्वँना ।

थ्व धाये धुंगु दु कि आलम्बनस चित्तयात थातं तयेगु कंथ (विधि) अति न्यँनेगु 'श्रुतिबल' खव । गुह्य पुद्गलं थुगु कथंयागु अति न्यंगु दु व समाधि अभिलाषि पुगद्ल थम्हं न्यंना तयागु अति कथं चित्तयात पिनेयागु विषय पाखे वँनेगुलि पँनिइ अले वयात आलम्बनस चिँना तयेगु कुतल याइ ! गबले चित्त आलम्बनस थातं च्वँनिइ अबले चित्तयागु थुगु ह्लापांगु अवस्थायात 'चित्तस्थापन' धाइ । यद्यपि चित्त आलम्बनस थातं च्वँने धुँकिइ, अथेसांनं व छगु हे आलम्बनस ताउत थातं च्वँने मफु। गथे क्वब्बालखयागु लख दिपामदयेक वव ब्वाँनावं च्वँनिइ अले ह्लापायागु लख चुइके यंके धुनेव वया थासय मेवगु न्हुलगु लख वयावं च्वँनिइ, व थें चित्तस अने तनेगु विकल्प छगुया लिउ मेवगु लुया वयावं च्वँनिइ । थुगु अवस्थास साधकयात मानो चित्तस(अने तनेगु)विकल्पयागु खुसिवा हे वलला धया थें च्वँनिइ यद्यपि (अने तनेगु)विकल्प ह्लापा नं उलि हे मात्रास लुयावं च्वँ तर चित्त अन्तराभिमुख (उकिस हे स्वया च्वँनेगु) जुया मच्वंगुलि उगु लुया च्वँगु मचावगु खव ।

आ चित्त न्ह्यलुउगुलि स्मृति ओ सम्प्रजन्यया अभ्यास

यागुलिं उगु विकल्प सिया वल। गुकथं की गनं तब्यागु लँपुस अपालं मनूत उखें थुखें जुया च्वँसानं उकियागु छुं हे ल्याःचाः या परिज्ञान (चिउताल) दइ मखु तर गबले मद्वंक होस तया उकियात निरीक्षण याइ अबेले अने तनेंपि व आपाल दु धयागु ल्याखयागु चिउताल (ज्ञान) दया वइ। अथे हे स्मृति ओ सम्प्रजन्यया कारणं चित्त अन्तराभिमुख जुयेधुंकुगुलीं अने तनेगु हानं थरि थरि यागु विकल्प चाया वइ, तर थ्व छुं दोष मखु।

आ आशयबलया पाखें आलम्बनयात उथेतु भावना यायेव हानं आलम्बनस लाना च्वँगु चित्तधारयात उथेतु चिन्तन यायेगुलिं चित्तधार आलम्बनस छुं मतिचा दिये फया वइ। थ्व हे चित्त यागु चित्त'प्रवाह संस्थापन' धयागु निगूगु अवस्था खव। थुगु अवस्थास गबलें गबलें आपालह्म विकल्पत लुया वया चित्तयात अशान्त याना बिइ। हानं गबलें गबलें विकल्प शान्त जुया वं। थ्व हे अवस्थास गबलें गबलें विकल्पत शान्त जुया वँनेव साधकं ह्मापां विकल्प विश्रान्ति (झासु फिउगु) या अनुभव याइ।

चित्तयागु थुगु निगूगु अवस्थास निमग्नता ओ औद्धत्य धयागु दोष अपोल यानाव लुया वइ उकियाना गबलें गबलें चित्त आलम्बनस लुकुबिइ। थ्व छगु कथंया ज्वँलहँ च्वंगु अवस्था जुइ नापं गबलें गबलें चित्त चञ्चल जुया वइ अले विषयान्तर पाखे हिउ वँनिइ। अथे जुलकि समाधियागु शक्ति ह्म जुया वँनिइ। थयागु अवस्थास कुतल याना मनयात आलम्बनस निविष्ट

(लाकेगु) यायेमाव। थ्व हे प्यंगूगु मनस्कार मध्ये ह्लापांगु 'मनोनिवेश प्रवर्तक' धयागु मनस्कारयागु अवस्था खव। थुगु कथं कुतल यानाव चित्तयात आलम्बनपाखे न्ह्यलुइका नं (चित्त) मेवगु आलम्बनपाखे विक्षिप्त जुया वंसा चित्तयागु थुगु विक्षेपयात ननानं सियेकाव स्मृति बलं मूल आलम्बनस चित्तयात हानं थातं तयेगु। थ्व हे चित्तयागु 'चित्त प्रतिहरण' धयागु स्वंगूगु अवस्था खव।

थ्व धाये धुंगु दु गबले गबले चित्त निमग्नता आदि दोषया कारणं आलम्बनस उत्साहहीन जुया वइ अले स्मृति बलं वयात आलम्बनस वनेगु प्रेरित (त्यबलबिइ) याइ। तर गबले स्मृतियागु बेग अत्यधिक (अपोलं) जुया वइ अले चित्त आलम्बनस आपालं उत्साहवान जुया वइ थ्व नं छगु दोष खव। सम्यक समाधियात चित्त उति ग्यंका मतस्ये मगाव। अर्थात चित्त उत्साह मजुउगु नं मखुगु हानं आपालं उत्साहवान जुउगु नं मखुगु। अतः स्मृतियागु बेग आपलं बढे जुयेव, अले चित्त यागु अपोल उत्साह जुउगुयात कथह थें उति (सम) याना हयेगु अले व हे चित्तयागु 'चित्तोपस्थान' धयागु ४ गुगु अवस्था जुइ।

समाधिया अभ्यास यायेगु इलस चित्तस विकल्प ओ क्लेशत उथेतु लुया वइगु छाय धालसा पुद्गलं थुकियागु दुष्परिणाम (मभिगु लिचोथ) हानं समाधियागु गुण बांलाक ह्मसिउगुलिं खव। सम्प्रजन्य बलं चित्तयागु विकल्पयागु मभिगुलिचोथ नापं समाधियागु गुण सिया वइ। थुगु कथं सम्प्रजन्य बलं चित्तस

लुया ववगु क्लेशयात क्वत्यला छोइ । थुकिया फल चित्त समाधिस न्ह्यायापुया (रमन जुया) वइ, थ्व हे चित्तयागु 'चित्त दमन' धयागु ५ गुगु अवस्था ख।

गबलें गबलें चित्त समाधिस असन्तोष जुया वइ। सन्तोष मजुयेव व (चित्त) विक्षिप्त जुया वइ। सम्प्रजन्य बलं चित्तस लुया ववगु थुगु बिक्षेप जुउगुया कुफलयात ह्मसिउ, उकिं वं चित्तस असन्तोष जुया वइगुयात पँनिइ। थ्व हे चित्तयागु 'चित्तशमन' धयागु खुगूगु अवस्था खव।

यद्यपि आवतक चित्तस लुया वइगु दोषया मंभिगुलिचोथ यात ह्मसियेकाव वयात क्वत्यला छोइ (क्वत्यला छोसां) अथे मखुकि व (दोष) लिपा (हानं गबलें लुया मवइ धयागु नं मखु। उकिं साधक न्ह्याबलें जागरुक जुया च्वँने माव। चायेका च्वँनेगुया थ्व ज्याख्यले जुउकि गबलें कामराग, कामस्फुरण, निमग्नता ओ स्त्यान आदि दोष सूक्ष्म रूपं लुया वलसां वयात कुतल याना उथास हे ननानं नाश याना छोइ, थ्व हे चित्तयागु 'चित्तब्युपशमन' धयागु ह्मसगूगु अवस्था खव।

यद्यपि चित्तयागु स्वंगूगु अवस्थां निस्यें ह्मसगूगु अवस्थातक अर्थात थ्व न्यागु चित्त अवस्थास समाधियागु अंश आपा च्वँच्वनिइ अथे नं निमग्नता ओ औद्धत्य आदि अन्तराय (बिघ्नं) विचे विचे विघ्न यानावं च्वँनिइ। थुगु कथं समाधि बिचे बिचे त्वलफिना वँनिगु। थुगु स्थितिस 'विच्छिन्नप्रवर्तक मनस्कारं' चित्तयात हानं समाधिस तया बिइ। थुगु कथं थ्व

न्यागुलिं चित्त अवस्थात 'विच्छिन्न प्रवर्तक' धयागु मनस्कारयागु कार्य क्षेत्र खव (ज्यायागु लागाखव)।

यदि पुद्गलं वीर्य बल पाखें अनुप्राणित जुया स्मृति ओ सम्प्रजन्य धयागु प्रतिपक्ष संस्कारयात उथेतु लुमंकेगु यातसा निमग्नता ओ औद्धत्य धयागु क्लेशं समाधिस बिघ्न याये फइ मखु फलत समाधि धारावाहिक रूपं उकि हे लाना च्वँनिइ। थ्व हे चित्तयागु 'चित्तैकोतिकरण' धयागु च्यागूगु अवस्था खव। थुगु अवस्थास यदि होस दयेका मदिक्क कुतल याना यंकुसा निमग्नता ओ औद्धत्यं समाधियात त्वाथले फइ मखु। अले समाधि त्वामदयेक ताउत उकि हे (समाधिस) लाना च्वँनिइ। थ्वहे अविच्छिन्न प्रवर्त्तक धयागु मनस्कारयागु अवस्था खव।

अनंलि कथहथें मदिक्क भावना यायेवं परिचय बल धयागु खुगूगु बलं आलम्बन तवचोकं बांलाक्क किचल मदयेक अवभासित जुया वइ। थुगु स्थितिस स्मृति ओ सम्प्रजन्यया सहायता (ग्वाहालि, त्येवा) स्ववक व छुं कुतल याये स्ववक चित्त एकाग्र जुइ। थ्वहे चित्त 'समाधान' धयागु गुंगूगु अवस्था खव। गथे छुं ग्रन्थयागु बांलाक अभ्यास जुये धुंनेव हानं व पाठ यायां बिचे बिचे चित्तउखे थुखे वंसांनं पाठ व्वँनेगुलिस पँनिइ मखु अर्थात पाठ कंथ वया च्वँने धुंकुगुलिं थव माथं अर्थें हे मद्दंक व्वँना हे च्वँनिइ। अथे हे स्मृतियागु पाखें आलम्बनस तये धुंगु चित्त थ्व गुंगूगु चित्तया अवस्थास लुमंति (स्मृति) यागु सहायता (ग्वाहालि) स्ववक नं थव थमं तुं हे आलम्बनस च्वँच्वनिइ।

अर्थात समाधियागु धारा कुतल याये स्ववक त्वामदयेक ताउत तक्क न्ह्याना च्वँने फइ। थ्व हे 'अयत्न प्रवर्तक' धयागु मनस्कार यागु अवस्था खव।

गुगु अवस्थास छुं कुतल याये स्ववक चित्त अर्थें हे स्वभावतः समाधिस लाना च्वँनिइ व गुंगुगु चित्तवस्था खव अले थ्वयात हे 'उपचार शमथ' नं धाइ।

साधकयाके ह्लापांनिसें प्रश्रब्धिया छुं अंश दया च्वंगु दु। प्रश्रब्धि धयागु दौष्ठुल्ययागु विरोधि धर्म खव। दौष्ठुल्य काय ओ चित्तयागु ध्यातुपह – गुरुता - व अकर्मण्यता (ज्याय खेल मदुगु) खव नापं क्लेश धर्मयागु पुसा खव। प्रश्रब्धि उकिया विरोधि धर्म खव। अर्थात काय ओ चित्तयागु लघुता (याउँगु पह) ओ कर्मण्यता (क्वातुक्क याइगु) प्रश्रब्धि खव। थुकिं ल्यंगु क्लेशयागु धंकि चियेका बिइ। थ्व निथि दु – कायप्रश्रब्धि ओ चित्तप्रश्रब्धि। काय कर्मस लघुता (याउँ पह) आदि काय प्रश्रब्धि हानं चित्तयागु लघुता (याउं पह) आदि चित्तप्रश्रब्धि खव। थ्व (चित्त प्रश्रब्धि) चित्तयागु याउँ पह ओ आह्लादया (आनन्द) निमित्त खव। थुकियागु योगं (बलं) चित्त आलम्बनस प्रवृत्त जुइगुलिइ समर्थ जुइ। समाधि भावनायागु गुलि गुलि अभ्यास अप्वल जुजुं वँनिइ, उगु हे कथं प्रश्रब्धियागु शक्ति नं अप्वल जुजुं वंनिइ। उकिं (प्रश्रब्धि) याना चित्तयागु व दौष्ठुल्य फुना वँनिइ (बिनष्ट जुइ), गुगुया कारणं (दौष्ठुल्यं) चित्त कुशल आलम्बनस मावको थातं च्वँने मफुगु ख। फल कथं

'चित्तप्रश्रब्धि' लुया वइ । चित्तप्रश्रब्धि चित्तस आह्लाद(प्रिति) उत्पन्न याइ अलैदौष्ठुल्ययात मदयका छोइ । गुकि याना काय नं प्रश्रब्ध जुइ । अर्थात चित्तप्रश्रब्धि याना कामदौष्ठुल्य फुँना वंना स्वाभाविक सुखद स्पर्श दुगु 'कायप्रश्रब्धि' उत्पन्न जुइ । थ्व प्रश्रब्धिया कारणं शरीरस प्रीति रसयागु अनुभूति जुइ अले चित्तस न्ह्यायापुगु रसया अनुभूति जुइ ।

अभ्यास न्ह्या वनावं चोनेव उगु प्रीति ओ आह्लाद नं कथह नं ह्म जुया वँनिइ नापं उपेक्षायागु भाव दँना वइ अले चित्त आलम्बनस ववातुक्क थातं च्वनिइ । थुगु अवस्था 'समाध्युपचार – अचलप्रश्रब्धि' धाइ । थुगु अवस्था प्राप्त जुयेव हे प्रथम ध्यानयागु सामन्तकया दुने लावगु (ल्याखस जावगु) शमथ पुवँनिइ ।

थुगु कथं प्रथम ध्यान सामन्तकस ल्याख जावगु शमथ पु वँनेव उकियात हानं नं अभ्यास यायेव प्रथम ध्यान (यागु) मौल प्राप्त जुइ । ह्लापा धाये धुंगु दु कि मुख्य यानाव(ध्यानयागु)भुमि स्वंगु दु । थुमित हे 'त्रिधातु' नं धा । अवान्तर भेदं छुते यातसा थुकि यागु ल्याख गुंगु जुइ– काम भूमि, प्रथम ध्यान भूमि,द्वितिय ध्यान भूमि, तृतिय ध्यान भूमि, चतुर्थ ध्यान भूमि, आकाशा-नन्त्यायतन भूमि, विज्ञानानन्त्यायतन भूमि, आकिञ्चन्यायतन भूमि, ओ भवाग्र(नैवसंज्ञानासंज्ञायतन)भूमि । थुपिं मध्ये क्वेलागु भूमियागु दोष खनाव उकिस वैराग्य वयेव अले च्वे च्वेयागु भूमियागु गुणत खँनेव च्वे च्वेयागु भूमियागु मौल प्राप्त जुई ।

थो ध्यान समापत्तियागु कारण खव । थुकिया भावना यायगुया फल कथं रूपी ओ अरूपी देवयागु रूपस उगु उगु भूमिस उत्पन्न नं जुइ ।

ध्यान समापत्तिया भावनायायेगु कंथ

थो ह्लापा धाये धुंगु दु कि लौलिक ध्यान निथी दु– रूपावचर ओ अरूपावचर । रूपावचर ध्यान प्येंगु दु, हानं अरूपावचर ध्यान नं प्येंगु दु । थुकिस छगु छगु ध्यानया निगु अवस्था दइ । सामन्तक ओ मौल । आव थन उगु ध्यानत प्राप्त यायेगु कंथ कँने ।

प्रथम ध्यान— प्रथम ध्यानयागु सामन्तक अवस्थास खुगु मनस्कार दइ गुगुकि – लक्षणप्रतिसंवेदी मनस्कार, आधिमोक्षिक मनस्कार, प्राविवेक्य मनस्कार, रतिसङग्राहक मनस्कार, मीमांसक मनस्कार, ओ प्रयोगनिष्ठ मनस्कार ।

१. लक्षणप्रतिसंवेदी मनस्कार – थो उगु अवस्था खव गुकिस साधकं श्रुतमयी ओ चिन्तामयी (ल्वाक ज्यागु) प्रज्ञां सामन्तकयां क्वसयागु काम भूमिस दोष दुगु खंकाव अले च्वस यागु प्रथम ध्यानया मौलस गुण दुगु खंकिइ । थुगु-कथं लक्षणप्रतिसंवेदी मनस्कारं वितर्क पाखें स्थूलत नं खंनिइ हानं विचार यानाव सुक्ष्मत नं खंनिइ । थो हे स्वयगु थो मनस्कारया ज्या खव ।

२. आधिमोक्षिक मनस्कार – च्वस धयागु लक्षणप्रतिसंवेदी

मनस्कार हे अभ्यासया बलं गबले भावनामयी प्रज्ञाया रूपस हिलावँनिइ अले व हे 'आधिमोक्षिक मनस्कार' धाइ।

३. प्राविवेक्य मनस्कार– थन थ्व सियेके बहजुउ कि पुदगलया चित्तसन्ततिस अने तनेगु स्थूल ओ सुक्ष्म क्लेश दमा च्वँनिइ। उकी मध्ये स्थूल क्लेश जक ध्यानं मदयेकेगु याइ दकों सुक्ष्म क्लेश यागु पुसा यात मदये केगु ला आर्य मार्गयागु भावना पाखें जक सम्भव जुउ। थो आर्य मार्ग (लंपु) अलौकिक लँपु खव। ह्लापा धयागु गुंगु भूमित लौकिक खव। थुकिस नं छगु छगु भूमियागु ध्यानं थवयां क्वसयागु ध्यान भूमियागु स्थूल (गेसु दुगु) क्लेश मदयेकेगु याइ। प्रथम ध्यानयागु सामन्तकं थवयां क्वस चोंगु काम धातुयागु स्थूल क्लेश मदयेकिइ। काम धातुस स्थूल क्लेश गुंगु दु। थो गुंगु काम क्लेशयात स्वँथि याये – अधिमात्र, मध्य, ओ मृदु। उकिस नं छथि छथिया स्वँथि स्वँथि दु – अधिमात्र, मध्य ओ मृदु। थुगु कथं थो गुंगु जुल। अधिमात्रया स्वँगु भेद (पावगु) थथे–अधिमात्र – अधिमात्र, अधिमात्र – मध्य, ओ अधिमात्र – मृदु। मध्यया नं स्वँगु भेद थथे – मध्य–अधिमात्र, मध्य–मध्य, ओ मध्य – मृदु। मृदुयानं स्वँगु भेद थथे–मृदु – अधिमात्र, मृदु – मध्य ओ मृदु – मृदु।

भावनायागु बलं च्वसयागु आधिमोक्षिक मनस्कार हे

गबलें स्वँगु अधिमात्र कामक्लेशत मदयेके फया वई अवले वयात हे 'प्राविवेक्य मनस्कार' धाइ।

४. रतिसङग्राहक मनस्कार – ह्लापायागु प्राविवेक्य मनस्कार हे अभ्यास यागु बलं गबले न्ह्याना वँनेवं मध्यकामक्लेश स्वँगु मदयेके फया वइ, अले वयात हे 'रतिसङग्राहक मनस्कार' धाइ।

५. मीमांसक मनस्कार – ह्लापायागु मनस्कार पाखें गवले अधिमात्र थ्रो मध्य काम क्लेशत मदयेका छोइ अबले मृदु काम क्लेश तयगु बारे विचार मयासे मगाना वइ। छाय धालसा ह्लापायागु क्लेशत स्वया थ्व भचा अपोलं थुइके थाकुगु जुया च्वँन, उकिं थवगु चित्तसन्ततियागु बिषयस थ्व मृदु काम क्लेश स्वयाव क्लिष्ट जुवलाकि मजुव ? थुगु कथं तर्कना याइगु मनस्कार 'मीमांसक मनस्कार' खव।

६. प्रयोगनिष्ठ मनस्कार – च्वसयागु 'मीमांसक मनस्कार' पाखें दुग्येक वाला स्वयेव थथेसिया वइ कि चित्तसन्तति स्वँगु मृदु काम क्लेशत स्वयाव क्लिष्ट ख धयागु सिया वयेव अले व स्वँगु मृदु क्लेशत फुका मछ्वसे मगाना वइ। व स्वंगु मृदु कामक्लेशत मदयेकिइह्म उकिया विरोधी मनस्कार 'प्रयोगनिष्ठ मनस्कार' खव।

च्वसयागु खुगु मनस्कार पाखें थवथवगु ज्या पुवंका बिउगुलिं अन्तस 'प्रयोगनिष्ठ फलमनस्कार' धयागु प्रथम ध्यानयागु मौल सिद्ध जुइ।

ह्लापा वंगु फुक्क मनस्कारं थवया क्वसयागु भूमियात स्थूल ओ दोष दुगु अले थवयां च्वसयागु भूमियात निर्दोष ओ शान्त रूपे स्वइगु धर्म खव – थ्व लौकिक ओ अलौकिक निगुलि लँपुयागु साधारण अभिसमय ख ।

प्रथम ध्यानयागु मौलया न्यागु अंङ्ग दु – बितर्क, विचार, प्रीति, सुख ओ एकाग्रता । थुपि मध्ये वितर्क ओ विचार थ्व निगु प्रतिपक्षाङ्ग, प्रीति ओ सुख थ्व निगु अनुशंसाङ्ग अले एकाग्रता आश्रयाङ्ग खव ।

थुगु कथं प्रथम ध्यानया मौल थ्व न्यागु अंङ्ग युक्त जुइ । उकिसनं यदि व वितर्क ओ विचार – थ्व निगुलि दुगु जुलसा व मौल जक जुइ । अले यदि व वितर्क मदयाः विचार जक दुगु जुलसा अले उकियात 'विशिष्ट मौल' धाइ ।

द्वितीय ध्यान– ब्याक्क ध्यानया सामन्तकस ह्लापायागु खुगु नमस्कार दइ । उकिया पाखें क्वसयागु ध्यानस दोष दुगु ओ च्वसयागु ध्यानस निर्दोष ओ गुण दुगु खँना वइ । द्वितीय ध्यानया सामन्तकस दया च्वंगु लक्षणप्रतिसंवेदी आदि मनस्कार पाखें थवयां क्वसयागु प्रथम ध्यानयात दोष दुगु एवं द्वितीय ध्यानस गुण दुगु खँनेव प्रथम ध्यानस विरक्त जुइ, अले द्वितीय ध्यानयागु मौल प्राप्त जुइ । द्वितीय ध्यानयागु मौल प्यंगु अङ्ग दुगु जुइ यथा– अध्यात्मसम्प्रसाद, समाधिज प्रीति, समाधिज सुख एवं समाधि (एकाग्रता) । थुकिइ अध्यात्मसम्प्रसाद प्रतिपक्षाङ्ग, समाधिज प्रीति ओ सुख अनुशंसाङ्ग अले समाधि

आश्रयाङ्ग खव। थवगु भूमिस दइगु स्मृति, सम्प्रजन्य ओ उपेक्षायात 'अध्यात्मसम्प्रसाद' धाइ। थ्व स्वंगुया (पाखें) थवगु चित्तसन्ततिस दया च्वंगु विकल्प यात बांलाक मदेयका छ्वइ उकिं थुकियात अध्यात्मसम्प्रसाद धाइगु खव।

तृतीय ध्यान— तृतीय ध्यानयागु सामन्तकयागु खुगु मनस्कार पाखें थवयां क्वसयागु द्वितीय ध्यानयात दोषदुगु ओ तृतिय ध्यानस गुण दुगु खँनेव द्वितीय ध्यानस विरक्त जुइ अले तृतीय ध्यानयागु मौल प्राप्त जुइ। तृतीय ध्यानया मौल न्यागु अङ्ग दुगु जुइ यथा— स्मृति, सम्प्रज्ञान, उपेक्षा, प्रीतिरहित सुख ओ समाधि। थुकिस स्मृति, सम्प्रज्ञान ओ उपेक्षा थ्व स्वंगु प्रतिपक्षाङ्ग, प्रीतिरहित सुख अनुशंसाङ्ग ओ समाधि आश्रयाङ्ग खव।

चतुर्थ ध्यान- चतुर्थ ध्यानयागु सामन्तकयागु खुगु मनस्कार पाखें थवयां क्वसयागु तृतिय ध्यानयात दोष दुगु ओ चतुर्थ ध्यान यात निर्दोष ओ गुणदुगु खँनेव तृतीय ध्यानस मंमदया (बिरक्तीजुया) वइ अले चतुर्थ ध्यानयागु मौल प्राप्त जुइ। चतुर्थ ध्यानयागु मौल प्येंगु अङ्ग दुगु जुइ- स्मृति परिशुद्धि, उपेक्षा-परिशुद्धि, उपेक्षावेदना ओ समाधि। थुकिस परिशुद्ध स्मृति ओ परिशुद्ध उपेक्षा थ्व निगु प्रतिपक्षाङ्ग, उपेक्षावेदना अनुशंसाङ्ग, ओ समाधि आश्रयाङ्ग खव। चतुर्थ ध्यानस दया च्वंगु स्मृतियात ध्यानयागु च्यागु अपक्षाल (पंगल) मदुगुलिं उकियात स्मृति 'परिशुद्धि' धाइगु खव।

अपक्षाल — थ्व ध्यानया विरोधी अथवा दोष खव। थुमित्त ध्यानया कण्टक नं धाइ। थ्व च्यागु दु – वितर्क, विचार, सुख, दुःख, सौमनस्य, दौर्मनस्य, आश्वास ओ प्रश्वास। थुकिस वितर्क ओ विचार प्रथम ध्यानयागु पंगल खव। थुकियागु उपमा मि नाप बिउ। इन्द्रिय विज्ञानया परिवार भूत सुख ओ दुख वेदना द्वितीय ध्यानयागु पंगल खव। मनोविज्ञानया परिवार भूत सौमनस्य ओ दौर्मनस्य तृतीय ध्यानयागु पंगल खव, अले आश्वास ओ प्रश्वास चतुर्थ ध्यानयागु पंगल खव। चतुर्थ ध्यानयागु मौल थ्व च्यागु पंगल पाखें बांलाक हे मुक्तगु जुइ।

प्येंगुलि ध्यानया अङ्ग फुक्कयानाव नामयागु ल्याखं भिंच्यागु (१८) दइ तर स्वरूपं ११ गु जक दइ।

च्वसयागु ध्यान समापत्तिफुक्कयागु फल — ह्लापायागु ध्यानयागु (प्येंगु ध्यानयागु) मृदु, मध्य अथवा अधिमात्र मौलयागु भावनाया कथं सिना वंने धुंनेव उगु उगु ध्यान भूमिस देवतायागु रूपस उत्पन्न जुइ – गथेकि प्रथम ध्यानयागु मृदु, मध्य अथवा अधिमात्र मौलयागु भावना यायेव, भावना यानागु कथं प्रथम ध्यान भूमिस ब्रह्मकायिक आदि देवयागु रूपस उत्पन्न जुइ। द्वितीय अथवा तृतीय ध्यानयागु मृदु, मध्य अथवा अधिमात्र मौलयागु भावनां उगु उगु भूमिस च्वंपिं देवतापिनिगु रूपस उत्पन्न जुइ। अथे हे चतुर्थ ध्यानयागु मृदु, मध्य अथवा

अधिमात्र मौलयागु भावना यायेव चतुर्थ ध्यान भूमियागु अनभ्रक – आदि देवतापिनिगु रूपस उत्पन्न जुइ ।

गुगु गुगु भूमिस गुगु गुगु आध्यात्मिक रूप धर्म प्रतिभासित जुइगु खव, व मृदु, मध्य ओ अधिमात्र भावनायागु 'विपाक फल' खव । समापत्ति (ध्यान) चित्त 'निष्यन्द फल' खव । हानं उपभोग यायेगु वस्तु 'अधिपति फल' खव ।

प्येंगु अरूपी समापत्ति — थ्व सिया च्वँगु हे खव कि अरूपी समापत्ति प्येंगु दु, व खव – आकाशानन्त्यायतन, विज्ञानानन्त्यायतन, आकिञ्चन्यायतन, ओ भवाग्र अर्थात नैवसंज्ञानासंज्ञायतन ।

अरूपी समापत्ति भावना यायेगु कंथ — चतुर्थ ध्यान प्राप्त जुयेव, उगु चतुर्थ ध्यान तोल मफिउगु इलस हे रूप धर्मस स्पर्श, दर्शन ओ प्रतिभासयात निषेध याना 'फुक्क धर्म आकाश थें अनन्त (थाह गाल मदुगु) खव धका थुगु कथं भावना यायेगु । थ्व भावना पुवँनेव आकाशानन्त्यायतन समापत्ति सिद्ध जुइ । अनंलि आकाशानन्त्यायतन थें विज्ञान नं थाहगाल मदुगु खव धका थुगु कथं भावना यायेगु । थ्व भावना पुवँनेव विज्ञानानन्त्यायतन समापत्ति सिद्ध जुइ । थ्व निगुंलि समापत्ति सिद्ध जुइ धुँनेव थ्व निगुलिसनं सनिनित्त (निमित्त – आलम्बन दुगु) खंका 'छुं नं ग्राह्य (जोनेगु) मदु' धका थुगु कथं भावना यायेगु । थ्व भावना पुवँनेव आकिञ्चन्यायतन समापत्ति सिद्ध जुइ । अन्तस व स्वँगु समापत्तिस नं सनिमित्त खंकाव 'स्थूल संज्ञा ला मदु

तर सुक्ष्म संज्ञा नं मदुगु हे ला मखु' धका थुगु कथं भावना याइ। थ्व भावना पुवँनेव नैवसंज्ञानासंज्ञायतन समापत्ति सिद्ध जुइ। थुकियात हे 'भवाग्र समापत्ति' नं धाइ।

अरूपी समापत्तियागु फल — थ्व अरूप धातुस रूप धर्म (रूप स्कंध) गुबलें हे दइ मखु, खालि नाम धर्म (नाम जक वेदना, संज्ञा, संस्कार ओ विज्ञान स्कंन्ध) जक दइ। उकें गथे रूप धातुया थास अलग अलग (बिसकां बिसकां) भूमित दु, उगु कथं थन बिसकां बिसकां थास दइ मखु, बरू थवह्मसिनं भावना याना तयागु (भावित) समाधियागु बल कथं थ्व धातुस सत्वंपि मध्ये उत्तम, मन्द, आयु ताहाक, चिकिहाक, चोन्ह्याव चोमन्ह्याव आदि भेद दया च्वंनिइ। थन उत्पन्न जुइ धुनेव यदि समाधियात उथेतु भावना यातसा हानं (अले) समाधियागु शक्तियात चक्कंका योंकावं च्वंनसा (अलय्) स्थिरता दीर्घायुष्य आदियागु दृष्टि नं अभ्युदयात्मक थें जावगु विशिष्ट फल नं दइ।

थ्व ध्यान प्राप्ति यायेगु दुर्लभ खव। थुकियागु तवचोक तवधंगु महत्त्व दु। थ्व सिद्ध (अरूप ध्यान) जुयेव पुद्गल पिंके अने तनेगु (अदभुतगु) विशिष्ट गुण ओ शक्ति प्रादुर्भाव (पिज्वया वइ) जुइ। थ्व पिनेया तैर्थिक (मेवगु मतयापि) ओ बौद्ध (मत यापि) निखलकसियां उथें हे (समान रूपं) साधना याइ। तर थ्व जिनशासनस (बुद्ध धर्मस) मनुख तयगु अन्तिम लक्ष्य माने मया। क्वचाइगु लक्ष्य ला मार्ग ओ फल प्राप्त यायेगु खव। उकियागु लिपा मावथासस वर्णन याये, तर थ्व

ध्यान समापत्ति अन्तिम लक्ष्य प्राप्त याना कायेगुया साधन खव। थ्व उकियागु पुर्वगामी (ह्लापां न्ह्योज्यायगु लंपु) धर्म खव। उकिं बुद्ध धर्मस द्वाहां वंपि पुदगलंपित थ्व धर्म यागु अभ्यास ओ प्रयोग (छचलेगु) यायेगु शिक्षा बियेगु याइ।

प्यंगुंलि ध्यान (रुपी ध्यान) यागु मौलयागु अभ्यासं प्यंगु अप्रमाण धर्म ओ न्यागु अभिज्ञा सिद्ध यायेफु। मैत्रि, करुणा, मुदिता ओ उपेक्षा–थ्व प्यंगु अप्रमाण धर्म खव। थुकिया लागा थुथास तक्क धयागु मदु उकिं थुकियात अप्रमाण धावगु खव। फुक्क प्राणि थुकिया आलम्बन जुइ। मैत्री दक्को सत्वया प्रति मित्र, त्वाय यागु भावना खव। थ्व छगु कथंया अद्वेष खव। करुणा दुखिपिं प्राणि पिनिगु दुख सहयाय मफइगु खव। मुदिता सुखी प्राणि पिनिगु सुख संपति खनाव लस तायेगु खव थ्व इर्ष्याया विरोधी धर्म खव। उपेक्षा थवत मंभि यावह्म सत्वयात नं बोला कायेगु भावना मयासे उपेक्षा याना च्वनेगु खव।

अभिज्ञाया अर्थ अभिमुख अथवा विशिष्ट ज्ञान खव। थ्व ज्ञानयागु थवगु पहयागु (विशेष) शक्ति दु। प्यंगु ध्यानयागु मौलयागु अभ्यासं साधकयाके थ्ने तनेगु शक्ति दया वइ। छेस्कूं (संक्षेपं) धाये धालसा व न्यातागि(यागु) दु– दिव्यचक्षु, दिव्य-श्रोत, परिचित्त ज्ञान, पुर्वनिवासानुस्मृति ओ च्यत्युपपत्ति ज्ञान। दिव्यचक्षु धयागु अभिज्ञां (ज्ञानं) तवचोकं तापावगु ओ सुक्ष्म (तवचोकं चिचिधंगु) रुप नं स्वयेफइ। दिव्यश्रोत अभिज्ञां

तवचोतं तापावगु ओ तवचोकं चिकिसलगु सल (शब्द) नं न्यँने फइ। परिचित्त ज्ञान अभिज्ञां मेवपिनिगु मनयागु खँ सियेके फइ। पुर्वनिवासानुस्मृति अभिज्ञां थवगु ओ कतक यागु अनन्त अल्याख न्हाथु जुनि (पुर्वजन्म) यागु रुप, थास बास या खँ सियेके फइ। च्युत्युपपत्ति ज्ञान धयागु अभिज्ञां पुदगलपिं सिनाव (हानं मेगु) जन्म काव वंगु तक्कं खंके फया वइ।

थ्व अप्रमाण ओ अभिज्ञा धयागु धर्म, फुक्क गुणया लिधंसा (आधार) खव। थ्व रुप धातुयागु थवगु विशेषता खव। थ्व अरुप भूमिस उत्पन्न जुइ मखु। तर अरुप समापत्तिया नं थवगु विशेषता दु। चतुर्थ ध्यानयागु मौलपाखें असंज्ञिसमापत्ति प्राप्त याये फु। थ्व समापत्तियागु अवस्थास फुक्क प्रकारयागु स्थूल संज्ञा मदया (निरोध) जुया वँनिइ भवाग्रयागु मौल पाखें निरोध समापत्ति लाभ याना काये फु। थुगु समापत्तियागु अवस्थास मनं तुनागु इल तक चित्त-चैतसिक (मनयागु) सन्ततियात निरोध यायेफु। उकिं स्वंगु यान (महायान, प्रत्येकयान, श्रावक-यान) या लंपुस वनिपिनि थ्व कर्तव्य खव कि वं ह्लापां उगु उगु समाधि ओ उकियागु गुण प्राप्त यायेगु अनंलि च्वसयागु थुगु विशेषता प्राप्त यायेगु कुतल याये।

ब्वनेगु, चायकेगु ओ छ्यलेगु

[१]

छको भगवान चालिका देशे चालिक धयागु पर्वतस बिज्याना चोन। उगु इलस भगवानयात सुसाकुसा याइह्म आयुष्मान मेघिय। आयुष्मान मेघियं किमिकाला खुसी सिथस अंमायागु क्येवय् चों वनेगु (समाधि यायत) भगवान याके वचन फोन। भगवान– "वने मतेनि थन जि याकचा, मेर्पिनि वयकि" धका निकोल तक गना बिज्यात। स्वको खुसि आयुष्मान मेघियं बिति यातः–

'मन्ते छपिनिला यायमानिगु (क्लेश फुकेगु) छुं बाकि मंत। मन्ते जिला याय मानिगु ल्यं दनि (क्लेश फुके मानि) उकिं जित वनेगु–समाधी चों वनेगु–वचन बिया बिज्याहूं।

भगवान–मेघिय ! योग (ध्यान–भावना) यायिह्म सित छु धाय ? मेघिय छं स्वया ज्यू थें चोंसा हूं।

अले आयुष्मान मेघिय थ चोनागु थासं दना भगवान यात वन्दना याना चाहिला, गन अंमाया क्येव ख उखे वन। अंमाया क्येवय् द्वाहां वना दना छमा सिमा कोस फ्येतुत। अन फ्येतुना

चोंह्मसिया मने स्वंगु पाप तर्कना दना वल।

संन्याकः इलस समाधि दना आयुष्मान मेघिय, भगवान बिज्याना चोनगु थासय् वना भगवानातय वन्दना याना छखे लिक्क पयेतुना, भगवानयात बिन्ती यात–"भन्ते। अन अंमाया क्येवय् चों चोना वले जिगु मनस (चित्तस) :–

१. काम-तर्कना (वितर्क) २. व्यापाद–तर्कना ओ

३. विहिंसा–तर्कना, थो स्वंगु पाप–तर्कना (वितर्क) दना वल।

भगवान–मेघिय! गुह्मसिया मन वैरागस बमलानि–क्वातुमजुनि–वं न्यागु खंस बांलाक पुवंक अभ्यास याय माः–

१. मेघिय! कल्याणमित्रपिं नाप होना चोना हानं न्ह्याबलें धर्म सम्बन्धी हे जक खंल्ला बला यायमा।

२. हानं, भिक्षु शीलवान जुया प्रातिमोक्ष संयम यात पालन याना सदाचारी जुया चिचिधंगु दोष खना ग्याना शिक्षापद (शिक्षा यागु लंगु) कथं आचरण याये मा।

३. भिक्षुं, अयागु जक बाखं कना जुइ, न्येना जुइ गुगुखं, पाप मदयकिगु चित्त शुद्ध याइगु, दुख यात हां निस्यें मदयकिगु, वैराग्य बढे याइगु, परम शान्ति विइगु, ज्ञान दइगु ओ निर्वाणया थास थ्येंकिगु गथेकिः–अल्पेक्ष–इच्छा आपा मयायगु–संतुष्टि, समाधि, विमुक्ति, विर्यारंभ–कुतलयायगु–शील, प्रज्ञा इत्यादि यागु विषये जक न्ह्यावलें खंल्ला, बला याना ह्माइपु छचायमा इ बिकेगु स्वया चोनेमा।

४. भिक्षुं पाप धर्म मदयकेत ओ पुण्य थव नालेत कुतल याये मा। पुण्य धर्म पालन यायत ज्यू ज्यान बिया चोने मा।

५. भिक्षु प्रज्ञावान जुइ, फुक्क संस्कार लुया नं चोनिइ, बिना नं चोनिइ, धयागु थुगु प्रज्ञा दुह्म जुयमा, गुगुलि (प्रज्ञां) कि फुक्क दुख बांलाक मदया वनिइ।

मेघिय ! कल्याण मित्रपीं नाप चोंह्म भिक्षुं च्वोय यागु ४ प्यंगु धर्म यात नं छ्यलेमा (अभ्यास यायमा)।

१. राग मदयकेत अशुभ भावनायात छ्यलेमा (उठितु अभ्यास यायमा)।

२. द्वेष मदयकेत मैत्री भावना यात छ्यलेमा।

३. मभिंगु तर्कना (वितर्क) फुकेत अनापान सति यात छ्यलेमा।

४. हानं मेघिय। अहं – भाव नाश यायत संसार यागु अनित्यता भावनायात छ्यलेमा, ह्मसिकेमा। अनित्य संज्ञा भावना यायव अनात्म – भाव सिया वइ – खना वइ - साक्षात्कार जुइ, अनात्म भाव खनेव अहं - भाव बांलाक फुना वनिइ – अले निर्वाण प्राप्त जुइ।

[२]

सारिपुत्र स्थविर अश्वजित स्थविर याके धर्म न्येना श्रोतापत्ति फल लाये धूस्यें निसें, गुगु दिशास अश्वजित

स्थविर बिज्याना चोंगु खव, उगु दिशा पाखे बिति–नमस्कार –याना क्षों फुस लाका द्येनिगु । भिक्षुपिसं भगवानया थास वना बितियात "भन्ते ! सारिपुत्र आतकं मखुगु–दृष्टि (मिथ्या दृष्टि) हें लानि थें चों, (छाय धालसां) वं न्ह्यावलें दिशा नमस्कार यानि ।' भगवानं सारिपुत्र सवता न्येन–छु सारिपुत्र ! छं दिशा नमस्कार यानि धावगु पायछि खवला ?"

भन्ते ! छलपोलं सिया बिज्यागु हे खव ।

सारिपुत्रं अथे बिति यायव भगवानं–"भिक्षुपिं ! सारिपुत्रं दिशा नमस्कार यावगु मखु, बरु वं थव गुरु – आचार्य–यात नमस्कार बिति यागु खव । गुह्म गुरु यागु भलसां, भिक्षुं (थम्हं) धर्म सयकइ, वं थह्म उह्म गुरु–आचार्य–यात हने बने (नमस्कार–सत्कार) याथे हे याव ।

[३]

भगवान जेतवनस बिज्याना चोंगु इलस पोठिल धयाह्म त्रिपिटकधारी धर्म – कनीह्म भिक्षु छह्म दु । वयाके योको भिक्षुपिं वया धर्म सयक व तर व थ धासा ध्यान अथवा मार्ग फल छुं प्राप्त मजुनि । उकिं भगवानं वयात–'तुच्छ पोठिल' धका धया बिज्याइगु । भगवानं थुगु कथं धया बिज्याइगुलिं वया तवचोकं संवेग जुया (नुगल मछिना) अले व ध्यान यायत याकलचा गुलपा, चिवर जोना प्याहां वन । श्रावस्तीं सच्छी व नीगु योजन तापाक छगु आरण्यस वन ।

अन स्वोह्म अर्हंतपीं भिक्षुपीं बिज्याना चोंगु दु। अन वं बसपोल पिंत बिन्ति यात–"भन्ते, । जित आश्रय बिया बिज्याहूं ।' तर बस्पोल पिसं–"आवुस ! छ त्रिपिटकधारी, धर्म–कनीह्म जुया नं आम छु (खँ) धयागु ?" (छंपि स हे स जिमिसं स्यने माला ?)

पोठिल स्थविर झोलाक (सकसिकें) विन्ति याया लीपा छह्म ह्मस वं दुह्म श्रामणेरया थास बना नं अथे हे धाल। श्रामणेरं धाल–"यदि छंपि आज्ञाकारि (धया खं कोमिलु जुया न्येनिह्म) जुया बिज्यायेगु खवसा आश्रय बिय।" (धर्म कने)

यदि सत्पुरुषं ! मिस (FIRE) को ब्वां हूं धया बिज्यासा नं जि (मिस) को ब्वां वने।'

श्रामेणेरं वयागु मन स्वयेत धाल – 'अथे खवसा (आम) चिवर पुना हे थो न्ह्योवने चोनगु पुखुलिस क्वाहां हूँ।'

पोठिल स्थविर, श्रामणेरं उलि धावगु न्येने व हे लंखस क्वाहां वन, अले श्रामणेरं धया खं न्येनिह्म खव धका सियका (पोठिल यात) अर्ति बिल। (धर्म कन)।

धम्मपद २० – १

[४]

भगवान जेतवनस बिज्याना चोंगु इलस बाराणसीया महाधनी धयाह्म बनिजालया न्यास (ल)गु दोहं गाडास अने तने रंगिन कापत तया श्रावस्तिस बने ज्यायेत वन। वं खुसि

सिथस गाडा दिका कन्हे जक देशे द्वाहां वनेगु मने तल। बहनि खुसिस लंख बा वल। अले वं वर्षा, हेमन्त ओ ग्रीष्म (स्वोंगु) याम नं अन हे चोनेगु मने तल। भगवानं वयागु विचार सिया मुसुकया बिज्यात।

आनन्द स्थविरं भगवान मुसुकया बिज्यागु कारण न्येना बिज्यात। भगवानं धया बिज्यात – 'आनन्द ! व बनिजा स्वोंगु यामं अन हे चोना कापत मियगु मने तल, तर वयागु आयु धालसा ह्रस न्हु जक दनि।

आनन्द स्थविरं भगवान याके आज्ञा कया वया थास बिज्यात, वं (महाधनीं) वस्पोल यात बांलाक सनमान याना भोजन याकल। अले वयात आनन्दं अर्ति (उपदेश) ब्युब्युं खँय् खंय् वयका (वयागु आयु ह्रस न्हु जक दनिगु) खँ कन।

व बनिजा सिइगु (मृत्यु भय) खना ग्याना तथागत यात ह्रस न्हु तक दान यात। ह्रस न्हु दु खुन्हु अनुमोदन याना भगवानं धया बिज्यात "उपासक ! पण्डित पिसं वर्षा थन चोनेगु, अन चोनेगु, थन ज्यू धका मने तया चोने मज्यू, बरू थवगु जिवन (आयु) यागु विघ्नत विचार याना चोने मा।"

ध. प. २० - १०

[५]

भगवान जेतवनस बिज्याना चोंगु इलस। छन्हु भिक्षा विज्यागु इलस छह्म फा या मचा खना मुसुकया बिज्यात।

आनन्द स्थविरं भगवान मुसुकया बिज्यागु कारण न्येनेव शास्ता नं धया बिज्यात – "आनन्द ! थो फाया मचा ककुछन्द भगवान या शासन बले छगु आसनशाला या लिक्क खा जुया बुल (जन्म जुल) । अन व छह्म योगावचर (योग – भावना – याना जुइह्म) भिक्षु या बोना चोंगु (सुत्र) स (शब्द) न्येना अनं सिना उवरी नांह्म राजकन्या जुया बुल । व छन्हु चःविस (Bath Room) किल (त) खना फुलक्क – संज्ञा या भावना याना ह्मापांगु (प्रथम) ध्यान प्राप्त याना ज्यूता भरि अन चोना सिना लि ब्रह्मलोके बुल । अनं नं (सिना) वेगु वनेगु (आवागमन) यागु ल्याखं भव चाके चा ह्मु ह्मुं आ थुगु इलस फा (जुया) जन्म जुल । थो हे खना जि मुसुकयागु "धया बिज्यागु न्येना आनन्द स्थविर नापं मेपिं भिक्षुपिं सकलया मनस ग्याना ह्म चिक मिन(संवेग जुल) । इमित देशे दथुस चोना हे तृष्णा यागु मंभि लिच्वोथ केना ह्म चिक मिनिगु खं कना बिज्यात ।

(ध. म. २४ – २)

[६]

भगवान बेणुवनस बिज्याना चोंगु इलस महाकाश्यप स्थविरया शिष्य छह्म प्यँगुलिं ध्यान प्राप्त याना काय धूंकूसां तभि छन्हु थव पाजुया क्षेंस सिसा छम्हेसिगु तोपुया तयमागु (गुप्ताङ्ग) अङ्गखना चिवर तोलता गृहस्थ जू वन । (तर) व अलसीह्म जुवगुलिं क्षें पितिना हल । अले वं खुं ज्या याना ज्यू हमेगु – जिविका – यात । छन्हु खुया कावगु लाना जुजु या थास

योंकल । जुजुं ज्यु कायगु (प्राण – दण्ड) सजा बिल । वयात स्यायत चाण्डाल (जल्लाद) तस्यें योंका चोंगु इलस, महाकश्यप स्थविर भिक्षा बिज्याना चोंगु पा लाना वयात (स्यायेत) योंका चोंगु खना (वं तायक) धया बिज्यात – 'ह्लापा लुइया तयागु (प्राप्त याना तयागु) ध्यानत लुमंकि ।' स्थविरं उलि धया विज्यायव हे वया – थम्हं ह्लापा लुइका तयागु ध्यानत लुमनावल, अले स्याइगु थासे व वं हे ध्यानत – हानं – प्राप्त जुल । वयात स्यायेगु थासे थ्योंका स्यायत शस्त्रं पालं शस्त्रं मथ्यू । (व सिइगु खना मग्यात) ।

(घ. प. २४ – ३)

[७]

शमथ भावना, मनयात थातं तयगु लंपु खव अले विपश्यना–भावना प्रज्ञा मिखा चायेकगु ।

शमथ भावना याय् बलय् मन तवचोक याउस्ये चोना शरीर नं याउस्ये चोनिगु । पिने छु जुया चोन, गुलि इ बित (Time) धयागु छुं चाइगु मखु । भावना या रसे म्हो पुया चोनिगु ।

छको खाम देशं बनिजाल (बेपारि) त छथो ह्लासे बने ज्यायत वल । इमिसंतुं नका तोंका, भिक्षु छह्म नं बोना हह्म दु । व भिक्षु धालसा भावना चोने मावम्ह । ह्लि ह्लि बासे थ्येनेव सल म्हं बकु कोकया सलयात दाना नकेनिके धुंका भावनास चोनिगु । खामं ह्लासा थ्योंकल वयेत ३।४ ला मा, उकि घाँय

बांलागु, लख बांलागु दुगु थासे ४।५ न्हू अपो याना ख्यो बाय चोनिगु। व वं लछिति दु बले व भिक्षु खना ईपिं भचा कुचाया वल। "व भिक्षु ह्लाबलें समाधिस चोना धका मथंकं दनिगु मखु।" झि धासा त्यानुक ज्या याय् मा धका।

छन्हु व समाधिस चोंम्हेसित च्या तयाबिल, वयात मथंस्ये छुं मधास्ये थपिनि सलयात बकु कोबुइका सलयात घंघला कोखायका ओन। सलयात घंघला कोखायका योंकुबले घंघला सः वगु नं भिक्षुं छुं मता। समाधिस चों म्हे सिया पिने छु जुया चोन छुं वा तागु मखु। व बंजा तसें वयात तोता ह्लासे वया ५।६ ला बिका ल्याहां वं बले व भिक्षु वहे थासे पयेतुना हे चोन तिनि। व खं बले बंजातय् अजुगति चाल अलय भिक्षु यात थं बले भिक्षुं धालः-"वने त्यलला।" चित्त थातं चोने धुंकूपित ५।६ ला, दं बदं वंगु धायगु पलख थें जक चोनिगु जुया चोन।

[८]

हानं श्रद्धा क्वातुसानं शरीर याउस्ये चों। विशुद्धि मार्गे छगु खं दुः-स्वम्ह माचा दु मां बौ म्ह्यायमचा। मां बौपिं च्वे बिहारे बुद्ध पुजा वनिगु, म्ह्यायया प्वाथे दुगुलिं सास्ति जुइ वय्मोल धका थपिं जक वन। तर म्ह्यायमचाया बुद्ध प्रति श्रद्धा बल्ला, तवचोकं बुद्ध पुजा वनेगु इच्छा जुगुलिं वन। म्ह्यायम्ह मां बौपिं सोया ह्लापा थेना च्वन। श्रद्धा बल्लागुलिं म्ह्यायम्ह-सिया श्रद्धा-मय ऋद्धि दया वल उकिं म्ह याउंस्ये चोंगु।

[९]

छम्ह ल्यायम्ह १६ दं दुम्ह सांग्ये ख्यांबा धया म्ह फै झवाया जिगु मन धाथें गयागु खव धका सियक्ये मास्ति वल। (वयात) मिलारेपां त्रिरत्न यागु शर्णे तयालि ह्लास चोकास कल्पनां बुद्धमुति सोयगु अति बिया वयागु (बुद्धि यागु) क्षमता सोत। व बाबु ह्लस न्हु तक नं गनं मखंबले वया बौ म्हे सिया व बाबु सित हे जुई धका धन्दा जुल। तर इमिसं वयात छगु चा दोंबोल च्वस पयेतुना चोंगु खना धाल, छ ह्लस न्हु दत नं छाय् क्षें ल्याहां मव यागु। इमिसं ख्यालं धावगु जुइ धका धाल, छाय धालसा व बाबुं सोयबले व अन पयेतुगु पलख तिनि जागु थें चों, वास्तवे ह्लस न्हु दय धूंकल। वयागु मनया विषय अति वियत मिलारेपां कथ ह्लागुः—

(क)

प्रिय फै झवा फैया रक्षक, जिगु खं न्यो,
न्येनेवं तुं चिनियागु (चाकुगु) सवा थुइ मखु,
चाकु धयागु छु, व तप्यंक थुइके फइ मखु,
वला मेचं जक डकिया (सवा) स्यु।
व थें हे तूं सु छम्ह सें मन यागु स्वभाव बांलाक खनी मखु
वं थो झलक छक खने फु
यदि सुनानं व क्येना ब्युवसा (तिनि)
व झलक जक खंगु भरे मचोंस्ये
मन यागु स्वभाव यात माला वं वन धालसा

अन्तस वं मन यागु स्वभाव बांलाक थुइ ।
प्रिय, फै झवा छं थुगु लं पूं थवगु मन यात थुइकेगु सो ।

(ख)

ह्यायमम्ह फै झवा जिगु खं न्यो
थो शरिर चावगु (Conscious) ग्रो मचावगु (Unconscious) या दथुस लाना चोंगु ।
निस्चय (धार्थें) नं मन छगु मुख्यगु तत्व खव ।
व गुम्ह (Who) क्वे यागु गतिस (दुर्गति) दुख अनुभव याइ व संसारस कुना तवम्ह खव
अथे नं थो मनं छंत संसारं स्वतंत्र याय फइ ।
धाथ्यें (पक्का नं) छ मेगु पारे थ्योंके मास्ति व (वला)?
धाथ्यें नं बांलागु ह्योया पुगु व स्वतन्त्रगु थासस
वनेगु इच्छा दु जु (ला) ?
यदि छ बने न्ह्यावसा, प्रिय बाबु
जि छंत व लंपु क्यने फु
हानं छंत अति नं बिय

(Sixty songs of Milarepa 51–52.)

[१०]

छम्हे सिया भावना चोने न्ह्यो मने वल जिके अकुशल गुलित दु । अले वं समाधि चोनेत ह्लापां हाकु मुस्या व सिपु जवं खवं तया फेतुत । अकुशल चित्ते लुइव हाकु मुस्या छग

थले तइगु, कुशल लुइव तुयुगु सिंपु तइगु। ह्लि छि जायव फुक्कं सोइगु ह्लापां ८।१० न्हु तकला तुयुगु २।३ ग सिवे खने मदु। लिपा बुलुहुं बुलुहुं तुयुगु अयो दया वल। अथे अकुशल यात सोया चों चों कुशल बल्लाना व वं दं बदं दस्येंलि हाकुगु २।३ ग जक खने दइगु जुयव तिनि व समाधिस बांलाक कुतल याना चोन।

[११]

धर्म यायत थ्व दुर्लभगु क्षण संगत्ति चूला बलय मयातसा गत्वले यायगु। थो मनुष्य तय आयु धयागु म्हिग म्होग थें चोंक आसे, अले, कन्हे धा धां हे ८०।९० दं छुं छुं हे भिगु कर्म याय मलाक फुरा वनिगु।

अथे या निंति ह्लापां बोधिज्ञान धयागु धर्म याय माल धर्म मयायव पाप जक जुयु। धर्म धयागु ह्लापां तु याकनं यायेमा थौं आसे कन्हे आसे धायव बिगार जुइ, भं भं इ (समय) लिहां वना सियत तयार जुइ। उगु बखतय् धर्म छुं याना तयागु दइ मखु, पाप याना तयागु जक न्ह्योने वया नर्क जक खना महा भयंकरं ग्याना मनं मनं भापिइ आवगथे याय। आयु साधना यायेमाल धायू, आयू धयागु अपो तय मज्यू। अथवा आयु साधना ह्लापांतु बोधिज्ञाने चोना धर्म याना आयु साधन याना तवसा जक जुइ नतर अन्त्ये उपाय यायगु छुं मदु।

अथे या कारणे मनुष्य जन्म लाबले हतासं पित्याना

चोग्हं नयगु वस्तु खना ला ला चि चि याक थें याकनं याकनं धर्म (योग) यायेगु सो धर्म धयागु छकोलं महायानं वने मज्यू महा थाकु श्रावकं निसें तं लिसे वने मा।

[१२]

धर्म धयागुः-धर्म या आचरण (धर्मे लोवगु ज्या) पिने क्यनेगु जरु मखु, जटा लहिव, विभुति अथवा श्री खंदं म्हे बुलेवं, वसत या रंग हिलेवं अथवा शरिर यागु आकृति हिलेवं, देवगले अथवा मठे चोनेवं अथवा पुजा पाठ याय वं धर्म जुई मखु। धर्मला विचारे दिना चोंगु। यदि पायछि कथं वाला सोत धालसा कायिक व वाचिका लोवगु ज्या धर्मस लोवगु कथं जुय माव। यदि थुकि मलोयक विचार जुयसा ज्यूता भरि विहारय्, देवगलय् चोंसानं कतिलाई मखु। न ध्यान-भावना, न पुजा पाठ यात सां हे गतिलाई। उकि धर्म यागु खंय् विचार हे च्वय लाव। विचारे नं रत्नत्रय यागु शरणे वनेगु, कर्म-फलय् (ज्या या लिचेथय्) पत्यार यायगु कतपीं भि तुनेगु मूज्या न्ह्योने ला वई। थुगु खंय् जिं संदेस यागु बाखं न्ह्योथने मास्ति वव। योको दं न्ह्यो संदेशय् भारत यात्म्ह पण्डित दिपंकर श्री ज्ञान या शिष्य नां जावम्ह योगि छम्ह दु। वया नां 'डोम' खव। हन्हु वं चिभा चाउला चोनम्ह मनु छम्ह खना डोमं वयात धालः-'सो चिभा चाउलेगु भिगु ज्या खव तर व स्वया नं धर्मे लोवगु ज्या या।" अले व मनुखं मन मनं वाला सोत कि जिं धर्म यागु स्फुट पाठ याय माल धका, धर्म सफु पाठ याययु

शुरू यात। छन्हु डोमं हानं वयात खना धालः–'सो धर्म यागु सफुल पाठ यायगु बांलागु हे खव, अथे नं वयासिनं धर्मय् लोवगु ज्या या।" व मनुखं हानं मने वाला सोतकि जिं पाठ जक याना चोनां छुं खेलय् दै मखुत, उकिं ध्यान–भावना याय् माल थोला थाथें नं धर्म खई। उगु कथं वाला सोया वं ध्यान–भावना यायगु शुरू (छुत) यात। हानं छन्हु डोमं वयात खना हानं धालः–"का सो ध्यान भावना यायगु ला बांलागु खव, तर व सोया नं थो बकलय् ज्यू कि छं धर्मे लोवगु ज्या (धर्मया आचरण) या।" अले व मनुख अजुगति चाया वं न्येन कि छपिसं हे कृपा तया धया बिज्याहूं कि धर्मे लोवगु ज्या गथे याना यायगु अले डोमं धालः–"छं थुगु जुनि पाखे यागु आसक्ति तोलति अले संसार पाखें थवगु मन फहिकि।" थुकिया मू थो हे प्याहां वल कि धर्मय् विचारय् हे तव धं।

(बौध्द धर्म का संक्षिप्त परिचय)

[१३]

थो जुनिं विरक्त जुया धर्मे लोवगु ज्या यायगु तवचोकं ज्यू। थो जुनि यागु आसक्ति तोलत। उथेतु उथेतु भिगु ज्या खं यायगु बान्हि क्षेलेगु (अभ्यास यायगु) उकिं साधक यात अनेगु कथं कायिक व मानसिक शान्ति यागु अनुभव जुई। उगु (शान्ति) यागु वर्णन याय फई मखु। सं देशे अयापिं यक्को साधकत दु, अथे नं फुक मनु तस्थें उगु कथं आचरण यायगु थाकुगु ज्या खव।

अथे जुई बलय साधारण मनुतसें धर्मस दु फियेगु (धर्माचरण या) उपाय छु ले ?

अर्थेला सांसारिक अनैतिक ज्या–खं छल छाम, इयेलाहा क्वानाकिना ज्यु हनेगु धर्मया अवखवगु बाह्मि (आचरण) खव, थयागु ज्या–खं धर्म नापं जुई फइ मखु। तर नैतिक ज्या खं देशया राज्य चलय यायगु, औद्योगिक उत्पादन यायगु, न्ह्यं पुकेगु (मनोरंजन) थुपिं नापं धर्म यागु विचार नं दया चोंवसा, थो फुक्क धर्म नापं जुइ फु। सत्पुरुष पिसं धया बिज्यागु दुः–

"यदि साधना यागु अभ्यास यातसा क्षेंस चोना नं मोक्ष प्राप्त याय फु। गथे आर्यावर्त (भारत) व संदेशया जुजु, मन्त्री व मरपा, आदि योगिपिसं मोक्ष प्राप्त यात। यदि साधनायात मछ्योवसा (अभ्यास मयातसा) गुं पाकुई (गुफाय) चोंसानं बंय (जमिने–बूंई) प्वालय चोना चोंपिं छुं, बि (सर्प) तेसं थें मभिंगु लंपु (दुर्गति) यागु पुसा (हेतु) जक मुनि (मुंकी)।"

उकिं भिंगु ज्या न्ह्याग्गुं थम्हं हे यायमा। चतु शतके आचार्य आर्यदेवं धया विज्यागु दुः–

चिकिधिकयां चिकिधिकह्म (मिमचा तक्कं) किल, झंगल सकल प्राणि पिनि दुःख मयोगु ओ सुख योगु कथं सकलें उथें खव। दुःख ज्युगु मखु मयोगु खव अथे नं दुख त्याग याय मसव सुख योवगु ख, तर सुख प्राप्त याना काय मसव, सुख दयके मसव। थुगु कथं सुं लिधंसा मदया (असहाय जुया) संसार चक्रे लाना (चाउला) चोनि। उकिं भिंगु कर्त्तव्य थो हे कि भिंसं सकल प्राणि

पिनिगु हेतु (दुःख दइगु हेतु) नापं दुखं मुक्त यानां सुख जुइगु थासय (भुमिइ) थातं तया बीगु। दुःख फुकेत, सुख प्राप्त यायेत थो मदेक मगाः कि थवगु सन्ताने (चित्ते चोंगु) दया चोंगु दुःख या पुसा (हेतु) यात तोलता सुख यागु पुसात (हेतु) मुंकेगु। थो सिबेंत मेगु छुं लंपु मदु। भगवानं धया विज्यागु नं दुः—

वसतय् थावगु खिति (लखं) चाया छोय थें मनु तयगु पाप लखं चाया मदेका छोय मज्यू, ह्मय् सुवगु कं म्हुया लि काय थें बुद्धं नं थवगु ह्लाहातं प्राणि पिनिगु दुख लिकाय मज्यू। बुद्धं थम्हं सयका सियका तवगु ज्ञान मेपिनिगु चित्ते सोथना बिय मज्यू (पूंके मज्यु) तर फुक्क धर्म यागु धाथेंगु(वास्तविकगु) खं कना जीव तयत दुखं तोफिके ज्यू, दुखं मुक्त याय ज्यू।

(बौध्द धर्मका संक्षिप्त परिचय)

[१४]

थोला सकसिनं स्युगु खँ खव ह्लापा नेपाले यें तक्षे वहाल्या गुरूजु सुरथबज्र ह्लासाँ बिज्या बलय् ब्रह्मपुत्र खुसि छियेत (तरे जुयेत) खुसिइ कसागा लाया 'जयमां छलि' चचा हाला (व) कसागाय प्येतुना खुसि छिना नेपाः बिज्यागु। व छु 'जयमां छलि' चचा यागु जक प्रभाव खवला, वला वस्पोलया समाधि भावना पुवंगु व थव मन वशे दुगुया लिचोथ खव। अथे मखुसा भि नं 'जय मां छलि' चचा हाला गा छपु खुसिई लाया छिना वने फय् मागु खः।

भिसं नं गुर्जु पिंके श्रद्धा तया देखा (दिक्षा) कया

थें उकि यागु आचरण यात बांलाक पालन याना उकि यागु कथं पुरुसचं (समाधि) चोना योंकुसा झि नं गुरूजु या ल्यु – ल्यु अवश्यं वने फई। उकि झीसं नं शील आचरणया अभ्यास वल्लाके माल। दिक्षा यात खँ मल्लाके माल। गुरू पिंत ह्यो ला मयास्ये गुरू, शिष्य जाय माल।

[१५]

ध्यान – भावना याइ पिसँ अनित्य उथेतु न्ह्यो लुईका चोने मा इल (समय) सिति ओनी धका तबचोकं ग्याना इल सितिकं मओनिगु कथं उद्योग याय फयकेमा। गथे कि :–

छह्म साधक भावना याइह्म छगु एकान्तरगु पाकोस (गुफास) चों वन। पाकोया पिने लबय च्वाकं मा छमा बु। व साधक चोफायत पाकों ध्याहां वइ बले लबय् चोंगु च्वाकंथं सुइगु इलस वया मने वइकि, थो च्वाकंमा लिना छोय माल धका, हानं मने वई जि चो फाना ल्याहां वय खनिला मखनिला अन हे सीला (मृत्यु जुइला) छु छु, उकि थो कंमा लिना सना चोना इल सितिकं छोया चोनेगु पायछि मजु धयागु मति वयव कंमा मलिस्ये चो फा वनी। हानं ल्याहां वेव नं व कथं सुइगु, उगु इले नं ह्मापा थें हे मने वइकि पाकोय दुने तूं सीतसा (ध्याहां वे मोक) थो कंमा लिनागु सितिकं हे ओन। उलि इलय भावना नं मखन धका (कंमा मलिस्ये) पाकोय वना भावनाय् तूं चोनि। थुगु कथं वं अनित्य न्ह्यो लुइका

(भावनास) चो चों १२ भिः निदं नं व स्वाकंमा लिना वां छोयगु इल लाय मफुत।

[१६]

मिलारेपा सिद्धाया नं भावनास चो चों वया लासा धावसां वसत धावसां दुगु छजु भ्वाथलगु भुली भुली वगु क्षेंगु या लन, पोंगु (खालिगु) छुचूं ह्मिचा काप ज्याय् क्षेलेत सुय माल धका मने वल। तर "थौं बहनि हे जि सित (मृत्यु जुल) धालसा, थो सुयागु (होनागु) ज्याय खेल मंत, धयागु बिचा याना, जिं व (भ्वाथलगु सुयगु) विचार यात तोता छोया। बरु, व (भ्वाथलगु सुया चोनेगु) सोया जि समाधी तूं तो मफिक चोनेगु दकले ज्यू।"

वया विचा थो हे कि ज्यू प्राण या थेकान मदु, (उकिं) वं थवके दुगु(समय)पलख हे नं सितिकं मछोसे समाधी चोना ज्यू हनेगु। उकिं व तवजा थाय चोय(च्वापु गुं इ) पाकोस समाधीय चोनिगु, क्वे गामे वया नं उस्त भिक्षा का मव। थो नं छगु (भिक्षा वनेगु) अमुल्यगु इल (समय) सितिकं छोयगु खव। वया (बिचा) थो हे कि पलख जूसां (सितिं मवंक) समाधीस क्वातुक चोनेगु।

छको वया थाय् गुफाय् बहनी खूं छह्म (खुइत) वल (चपा, छुचूं, च्या इत्यादि दइला धका) मिलारेपां ह्मिला धालः-

"छं बहनी छूं दूसा माला सो (ख्यूं बले), गन कि जीं ह्मिने (तुयु जः लेय) हे छुं खंके मफु।" छुं मदुसेलि खूं नं

ह्लिला प्याहां वन छुं हे जगेडा कन्हेयात मा धका तया तइह्म मबु।

[१७]

समाधि मन प्याहां वनेव नं मखु थे जुइ यो :-

ह्लापा ह्लापा भवना गुरु छह्म दु। वया शिष्यंपि नं दु। छन्हु गुरु म्हेसिनं शिष्यंपित धाल "जि थौं समाधिस चोने ह्लस न्हू दयव गं थावगु सल(शब्द) वइ तर ह्लस न्हु दया नं गं सल मवस्यैलि, वयां गुरु याके न्यों बलय् वं धाल:- "छिमि गुरु समाधि चोंगु आसनया चूलिंचू अंमा छमा दु। व अंमाय अंसया चोंगु पाकय् जुवगु नं दु। छिमि गुरुया चित्त (पाकय जुगु अंखना) अंया रसे लाना प्राण वायु प्याहां ओंगुलि वहे अंमाय अंछगलय किल यागु आत्मभाव कया चोन।" धका धाल उकिं समाधि चोंसानं मचाइगु (बेहोश जुइगु) भय योको दु। जि थबलय् सिइगु धाय फुगु तहलय् थ्योंसानं हे रस तृष्णां चित्ते क्वातुक्क जों बलय् किलया आत्मभावे लावन।

[१८]

छह्म समाधि - भावनास चों चों भिनिदं दसैलि छन्हु वं थ पाकोस चोना नं देशे जुवगु खं फुक्क स्यु थ्यें चोना वल, पिने जुवगु ज्या फुक्क स्यु थ्यें, खंगु थ्यें चोना वल अले वयाला आ जि समाधि - भावना पुवन, जि तरय जुइगु जुल धका भालपा जोग (समाधिस) चोनगु वखतय, देवराज इन्द्र छल वया थुह्म योगी यात अनेक प्रकारं दुःख बिल, थुह्म योगि - बोधि ज्ञान

मस्यु गुलि – थवत दुःख ब्यू वह्म धका क्षमा मयास्ये, मार वगु ह्ममसिया अभिमानं तं पित कागुलि थ सया वगु लक्षण भति भति ह्म जुया वल । जव लक्षण ह्म जुल, धर्म धयागुलि तरे जुइ धका चोनागु तरे मजु खनि धका, धर्मे अपत्यार जुया धर्म निन्दा याना पाप याना सिना नर्के भोग यावन ।

[१६]

छगु गांया पिसं थ थाय गामे धर्म कंकेत ह्लासे तवधंह्म नां जाह्म लामा (गुरु) यात निमन्त्रण याना हल । तर वं अन हे गामे चोंह्म साधारण भ्वाथगु चिवर पुना चोंह्म भिक्षु छह्म सवता धाल :– "छं दुःख सिया सयका सियका तयागु, ज्ञान प्राणिपित ज्या ख्येले मवसा छंगु ज्ञान छु यायत । उकि छं थन धर्म यागु अर्ति (उपदेश) बी हे मा ।"

भिक्षुं धाल :– "जि नयगु, तियगु व अभिमान थो स्वता खना तवचोकं ग्या । धर्म कनेवं व सह्म जुई, अले वयात नयगु सासागु तय हइ बांलागु भिगु पुनेगु तय हई अले सागु नय तोता मसागु नय फइ मखु । बांलागु भिगु वस पुनेगु इच्छा जुया वइ । अथे नं थो निता यात जीं संबरे याय् । धर्म कनीम्हेसित ला न्ह्याम्हे सिनं माने याई आदर तई तव जागु लासाय फ्येतुकि । तजागु लासाय फ्येतुइव हे 'जि' धयागु अभिमान दना वई । जिसोया सपिनं मखना वनि । थुकिया निति हे धर्म खं कनेत ग्याना जुयागु । अभिमान यात त्याके थाकु । थव पासा मिले जू पित नं को थुनेगु स्वइ । अले वैर भाव दया वइ ।

लामा (गुरु) :– थ्थे जूसा तवजागु लासाय चोने मते। ख्येले लोंह छगले प्यतुना धर्म कनेगु या। जि स्वया सव पिं थो पुचले नं दई धयागु उथेतु लुमंकि; अले अभिमान वइ मखु।

गांया पिसं व उलि सह्म पंडित धका ह्लापा मस्यु। वास्तवे धाथें हे सह्म जुया चोन। वसतं पण्डित पि ज्वइ मखु।

[२०]

अभिमान खनाला ग्याय् हे मागु खव। अभिमानं याना मनुखं पाप कर्म याइगु। देवदत्त नं जिगु विचारं सोयबलय् ऋद्धि बल दयेव हे बुद्ध जुया थत माने याके बि मास्ति वल। वया मने जिमि दाजु (सिद्धार्थ) नं क्षत्री, जि नं क्षत्री। व नं शाक्य, जो नं शाक्य दाजु यात धालसा पुजा मान या, जित धालसा मया। (उकिं) इर्ष्या थाय् काल, थवगु ऋद्धि यागु अभिमानं बुद्ध जुयगु मने तया, मिलय जुवगु संघ फाया थव दाजु बुद्ध गुरु यात तक्कं स्यायगु कुतल यात। सम्यक्सम्बुद्ध न्ह्योलुय दतं हे 'जि' धयाह्म दना वो धासेंलि मेपिनि अभिमान वलं छुं अजुगति चाय मागु मदु।

[२१]

छगु खुसिइ ह्म छह्म क्षों निगलं दुह्म हेंय छह्म दु खुसिइ सागु फल छग चुयके हल। निगगु क्षों मध्ये छग या न्ह्यो वया चोन। निगगु क्षों नं व फल लाना कया छगगु क्षों या न्ह्यो वया चोन वयात न्ह्यो स्योंक थनेगु जक जुइ। जिपिं निह्म सियां प्वाथ छगो हे खव धका न्ह्यो व म्हे सित माया तया मथंस्ये थम्हं नल।

छगगु क्षों या न्ह्योलं चा बले व खं न्येना वया मने तल :– 'जित मथंसे थम्हं जक नल'।' धका द्वेष भाव तल।

हानं छन्हु वजोगु हे फल चुयके हःबलय् निगगु क्षों या न्ह्यो वया चोन। छगगु क्षों नं लाना कया मने धाल :– वं धालसा ह्लापा सागु फलवबले मनकु आ जिं नं वयात नके मखु, धका थम्हं नया छोत मने द्वेष तया नबलय् वहे फलया रस बिष जुया निम्हं सित।

[२२]

ह्लापा सँदेशे गनं गामे भिक्षु छह्म साब सम्ह दु कंग्युर तंग्युर पुवंक वह्म गामे सकसिनं माने या। तर मांह्मसें गुवलें हे छ सवह्म ख, शास्त्र सवह्म ख धका मधा। मांम्हं धाई "छ न्ह्याको हे सवसां ह्लासे बहिलि स्वंगु गुम्बा यार्पि (धेपूं, सेरा ओ गंदें) सम्वाद याइ थास सम्वाद याना मवतले छंत सह्म धका धाय फइ मखु। छ ला तुंथी चोह्म ब्यां।" धका न्ह्यावलें धाईगुलि धाथें ह्लासे धेपूं गुम्बाय द्वाहां वन गुम्वाय नां जाय कल। अन वनेव ये वया सवगु बोना तगु ला फुक्क चि मगागु थें जुया ओन। व ला गामे कोथा पंडित जुया चोंह्म। अन सव पिनि पुचले ला बले तिनि वं सिल कि जिमि मामं धागु धाथें ख। थन वया तिनि जिं सिल धा थें स व स्यु धयागु छु। खालि कोथाय चोना सफु सोयवं ज्ञान दइगु मखु, अभिमानं जिति सवह्म मदु धका क्वातुक जक जोनिगु जुया चोन। धका वं थुइ कल। वास्तवे धर्म धयागु छलफल उथेतु याय मा।

ह्लापा भिक्षुपिं स्वह्म थव गुरु याके थवत लोवगु भावना (दिक्षा) कया, भावना यायत स्वह्म स्वथाय् पाकोस चोंवन। इमित भावना (समाधि) चोने मफयकेत मारं, मार दुत छोया हल। इपिं (मार) मध्ये छह्म मिसा जुया। भावनास चों चोंह्म छम्हे सिथाय, हाकुह्म फै छह्म, थ्वों छघः जोना वना। वमिसां धालः– 'जि नयत फै छह्म थ्रो तोनेत थ्वों छघः नं जोना वया, छं थ्व फै यात स्या अले भि ला नया थ्वों तोना भि निम्हं मज्जां चोनेनु।"

भिक्षु – जि भिक्षु उकिं फै नं स्याय मखु, थ्वों नं तोने मखु हानं छ नापं चोने नं मखु, भिक्षु जुया जि शील स्येनिगु पाप कर्म याय मखु। जिगु समाधि स्योंकेगु खँ ह्लाय मते छ हूं।

मिसां हथ्या केना धाल :– छ जि नाप चोने लाकि, फै स्याय व नं मखुसा थ्वों तोने हे मा, थो स्वताय छता मयासा छंगु न्ह्योने हे जि थ थम्हं गल किया सिना वने अले छंत नर हत्या यागु पाप लाई।

भिक्षु या ला छुयाय छुयाय जुल सूं दुगु नं मखु। वं (भिक्षुं) विचा यात, जीव स्यायगु नं पाप, मिसा नाप चोनेगु नं पाप (शील स्येनिगु) थुपिं स्वया दोष क्वमगु थ्वों हे ख। थ्वों छको तोनां छुं स्येनिमखु शील ला स्येनि तर नर हत्या यागु पापला लाइ मखु, धका विचा याना थ्वों तोन। गवलें मतोंगु थ्वों तोंवले तृष्णा दना वल तृष्णां मोहे लाना छुं मचाल होस मंत

अले फै नं स्यात ला नल, मिसा नाप नं चोन। जिं (भिक्षुं) छु याना धयागु मचाल (होस मंत)। लिपा उकि हे भुलय जुया धर्म चेसना मदया वन।

मेह्म (निमह्म) भावना या वं थासय पाको या न्ह्योने ख्यो छगु दु। व भिक्षुया पुजा याय धूंका बं पुना वां छोगु छो मार या प्रभावं बांलाक छोमा ख्येले सफ्क जुया बुया वल। इलस (समय) छो सया वल। ख्येले छोमा बुया उकि छो सया चोंगु खं बले व भावना यावंह्म भिक्षुया छो लय मास्ति वल। छो लल, छो लया पाकोयसं ध्याकोय तल। हानं छो इलय बेलय पाय माल, दुकाय माल, छो अर्थे जक नयां मसात चापा केले माल। आपा चपा केलेव की (त) दाइ उकि भचा भचा केल। तयगु थल बल माल, थुगु कथं ज्या याइपीं मनु ओ सामान झ झं अपो दयके माला वल, दु लिस्ये विचा याये माल। थयागु कथं स सं हे छो पुसा होलेगु इ बल। अले थम्हं हे छो पुसा होल। थुगु कथं नयगु व मुंके मागु तृष्णाय लाना भावना याय मलात। उकि हे लिमलाका गृहस्थि ज्यू हना परिवार उपो दयका चोन।

स्वम ह्म छगु पाकोस भावना याना चोन। वया थासय् नं मेह्म पति मार वल। वं (मारं) वया कथं छुं विचा मयास्ये व भावनास चोंना चोंह्म योगि यात ल्वाचाक्क बुया छ्वाह्वाना स्याना बिल।

इमि (मारते) ज्या सिधयेव थव मालिक या थास वना ह्मति ह्मति याना वयागु ज्या कन। थ्वों तोंकु ह्म व बुंज्याय्

लिमलाकुह्म निह्मे सित सिरपा विल। तर योगि यात स्याना व म्हे सित बोवील। छाय धासां व योगिया चित्त छफुति हे स्योंगु मदु बयाला सिसां लिथु जुनि बांहे ला।

[२४]

शेख सादी मचा बले थव अबु नापं मक्का – हज – वं बले, इपिं नापं वंगु पुच या पिनि दस्तुर बाचा इलय दना प्रार्थना यायगु। छन्हु बाचा इलस सादी ओ वया अबु दना प्रार्थना या बले मेपिं द्यना चोंगु खना सादीं थव अबु यात धाल – स्वोया दिसं (बा) – इपिं गुलित अलसि, न दं हे दं न प्रार्थना हे या।

अबु म्हं हक्का धाल–अे सादी बाबु ! छ नं मदंगु जुवसा ज्युगु। याकनं न्ह्यलं चायका करपिंत निन्दा यायगु स्वोयाला म्हो्ल वयका द्यना चोनेगु हे ज्यू।

– पढो, समझो और करो

[२५]

शहर याह्म न्ह ह्म शिक्षित छह्म खुसि तरे जुयत नावचास चोना ओना चो चों वं सर्गतस स्वोया सुंक (चोनेगु ह्माइपुया) नाव चले याव म्हे सित खं छुत – भाइ छ नक्षत्र विद्या सवला ? नाव चलय यावम्हं धाल–"भाजु ! जिला अजोगु नां हे मस्यू"। वयागु व खं न्येना व भाजू ह्मिला धाल – 'अथे जुवसा छंगु जिन्दगि प्यब्वे छब्वो ($\frac{1}{4}$) सितिकं ओन"।

व भाजुं भचा जायव हानं न्येन – "भाइ ! छं गणित बोनागु दु ला ?" नाव चले यावम्हं धाल – 'भाजु ! जिं बोनागु

मदु।' भाजूं धाल – "अे जुवसा छंगु बछि जिवन खेर वन।" बफरा नाव चले यावह्म सुस्क चोन (लिसल मब्यु)।

हानं भचा जायव खुसी जवं खवं झोलागु सिमा खना वयात धाल "भाई अथेसा छ सिमा यागु विज्ञान–शास्त्र ला सव हे जुइ! वं धाल – "भाजु! जिला छुं शासतर वासतर मसव–नावचा इधू थिधू याना ज्यू हना चोना।" व भाजूं ह्लिला धाल– अथे जुवसा छंगु जिवन प्यब्वे स्वोवो (¾) बेपवाके हे वन।" थुगु कथं इमि खं ह्लाना वं चोन, आकाझाकाय तवचोतं वा फस् वल। नावचा लखस छ्यांपां छ्यांपां सन। स्वो स्वों हे नावचास लंख जाया वल। नाव चले याइह्म लंखस कोब्वां वना लालकया धाल – "भाजु! छि लालकाय सवलाकि मसव?" भाजूं आंतेजुया धाल – "लालकाय सवसा जि नं (छ नापं) कोब्वा वय धुननि। भाई! आव छुयाय धारे?" वं धाल– 'भाजु आव भगवान यागु नां कया दिसँ, आ ला लंखस दुना वनेगु सिवाय मेवगु उपाय मदु।

(प. स. और करों)

[२६]

तापलें वह्म थव मतिनाह्म (प्रेमी) नाप लायगु धुने मिसा छम्ह ऊंई थें ब्वां वना चोन। लंस बादशाहया पडाव दु। बादशाहया उगु इलस जाजम (नमाज बोने बले लाइगु लासा) लाया नमाज बोना चोन। मतिनां ऊंई जुवह्म व मिसां लंस छु दु, गुगु दु वं खंगु मखु (वं थम्हं चागु हे मखु) उकिं वं जाजमस

न्हुया वन। बादशाहया तं प्याहां वल तर नमाज बोना चोंगुलि छुं मधा। भचा जायव थव मतिनाह्म नाप लाना व नापं ल्याहां वल। बादशाहानं व मिसा यात न्ह्योवने सता धाल – 'अे पापिनी! जि नमाज बोना चोना बले छं जाजमस न्हुया वने मज्यू धका मस्यूला, छं उलि नं मचाला?"

व मतिना नुगह्म मिसां मग्यासे लिसल बिल 'जहांपनाह! छह्म मामूलिह्म मनू यागु मतिनास ऊँई जुवगुलि (जिं) छलपोल यागु जाजम दु धका मखन, मसिल; अथे नं एकचित्त याना भगवान यागु ध्यान याना चोना बिज्याह्म छलपोलं जित गथे खन? स्वोय बले (छ पिंसं) द्योनें जक नमाज बोना बिज्यागु थे चों, छलपोलया नुगलस भगवान मदु।

लिसल न्येना बादशाहया थव दोंगु चाल अले मिसा यात धन्यवाद बिल।

(प. स. और. करो)

[२७]

क्रीमियास् युद्ध जुया चोन। सैवेस्टोपोलं जार निकोलस या थास आगं सः (गुप्त समाचार) छोय माल। रुसयाह्म सेनापति छाप तयागु खाम छगु कप्तान छम्हे सित बिया धाल– "थो पति सम्राट या ह्लाति हे ब्यु। चा ह्लि मधासें हूं।" कप्तान सल बग्गि छगुलिस चोना वन। भिगु माइल पींत्ति सल बग्गि हिलो वले $\frac{1}{2}$ मिनेत दियमा। बागु मिनेते हे मेगु बग्गी थिक जुइव बग्गी चले याइम्हं थिक जुल थायव, कप्तानं धाई – "गाडी

याकनं ब्वाकि।" थुगु कथं गोगु खे चा ह्लि बिका सेंटपीटर्सबर्गस लायकुलि थेंका जार यात पति बियालि बचं कया छगु मेचे प्येतुत।

पति बोने धूंका जारं सो बले कप्तान मेचस मिखा तिसिना चोन। वयात सवतल, ग्येले ग्येले यात (तर) कप्तानया न्ह्योलं मचा। सकसिनं बिचा यात व सित हे जुइ। अथेसां जारं वया ह्लायपने लिक्क चिसकं धालः- 'कप्तान साहेब! बग्गि थिक जुल।' कप्तान ननानं तप्यंक दन अले धाल – "(बग्गी) याकनं ब्वाक्कि।"

कादम्बिनी

★

अधिसमाधियागु शब्दार्थ

श्रुतमयीप्रज्ञा – शास्त्र बोना, अथवा गुरु याके अति (उपदेश) न्यना लुयावगु वगु, सिया वगु प्रज्ञा (ज्ञान) (पेज नं. १७)

चिन्तामयीप्रज्ञा – मुख्ये याना विचार याना (मनं वाला सोया) लुया वगु प्रज्ञा। (पेज नं. १७)

भावनामयीप्रज्ञा – सिउगु थुउगु (ज्ञात) तत्वो यात उथेतु भावना यायेव लुया वगु प्रज्ञा। (पेज नं. १८)

प्रतिपक्षाङ्ग – गुगु अङ्ग क्लेशतय विरोधी जुइ (क्लेशं अलग जुइगु सोइगु)। (पेज नं. २०)

अनुशंसाङ्ग – गुगु अङ्ग ह्लापा मदुगु खव ओ भावना याना च्वोय यागु फल प्राप्त जुइगु। (पेज नं. २०)

आश्रयाङ्ग – च्वस यागु प्रतिपक्षाङ्ग ओ अनुशंसाङ्ग या लिधंसा (आधार)। (पेज नं. २०)

विपाक फल – विपाक यागु कथं (थमं याना तयागु कथं) फल प्राप्त जुवगु। थो सत्वया सन्ताने हे दइगु (नापं दया चोंनिगु); कुशल (भिंगु) अथवा अकुशल (मभिंगु) मजुस्ये अव्याकृत (धायमछिंगु) ओ ह्लापा-यानागु साश्रव (आश्रव दुगु) ओ मभिंगु धर्म(ज्यां) लुया बइगु (जुया वइगु)। (पे. नं. – २२)

निष्यन्द फल – हेतु (पुसा) थें चोंक फल बिईगु। अर्थात गथे पुसा जुइ, फलनं वहे जात यागु जुइ। (पे. नं. – २३)

अधिपति बल – अधिपति हेतु यागु फल। गथेकि उपभोग्ता वस्तु अधिपति ख, छाय धासा ह्लापा यानावयागु ज्या (कर्म) थुकिया अधिपति हेतु ख (थवगु हक दुगु फल)। (पे. नं. – २३)

अंक १ (पृ. सं. ५१)

अंकित करना – लिखना (लिखा) या छापना (छापा) (पृ. सं. ५१)

अंकुरित होना – पौधे का उगना (उगा) या उत्पन्न होना (उत्पन्न हुआ) (पृ. सं. ५१)

अंग – शरीर का कोई भाग या हिस्सा (पृ. सं. ५१)

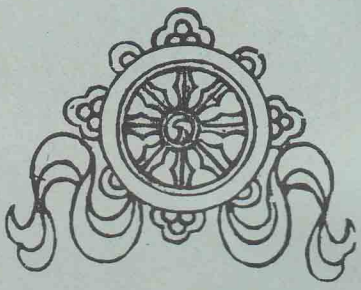
अंजुरी – हथेलियों को जोड़कर बनाया गया पात्र (पृ. सं. ५१)

अंतर्धान होना – अदृश्य हो जाना (पृ. सं. ५१)

अंतिम – सबसे पीछे का (पृ. सं. ५१)

अंतिम संस्कार – मृत्यु के बाद किया जाने वाला धार्मिक कार्य (पृ. सं. ५१)

अंतिम साँस लेना – मृत्यु होना

मुद्रक : हिसि प्रेस जमल, सेतोदरवार काठमाडौं ।